EDGAR CLERBOIS

DI RIMÈ

Skri kom on l'pal

in walon-pikâr dèl Louviér

è d'ko pu lon

Inprimè à L'Louviér

I. C. I. in 1942

DI RIMÈ

EDGAR CLERBOIS

DI RIMÈ

Skri kom on l'pal

in walon-pikâr dèl Louviér

è d'ko pu lon

Inprimè à L'Louviér

I. C. I. in 1942

Avèrtins.

Lè di rimè k' vo dalè asprouvé d' lîr, Fré Walon, son skri t'tafé kom on pal, avû lè minmè lèt, apôprè, k'in fransè, k'in flamin, k'in alman ou k'in inglè.

Vo srè potèt sézi in vyan sakan mo : **« kan, ki, tâblô, frékanté, gèrnî, nwâr »**. Vo dit: « tram » in fzan souné l' **m**, poukè 'n dîrî nî : **« om, kom, Rom, fum, feùm, mam »**, in l' fèzan intint ètou ?

Dju sé bî kè ska mètnan on a skri in walon kom in fransè : in mtan 'n mas dè lèt inutîl k'on n'intin nî. Mè 's kè l' walon n'a nî l'ér insi d'yèt dou fransè spotchî tou rinpli d' fôt ? Pourtan, l' walon-pikâr, kè no parlon, èyè l' fransè, sè dè-z-ariér pèti kouzin ki n' s'èrchèntè pu.

Ravizè dè mo fransè kom : **« lance, encre, jambon, emporter, paon » :** vo vyè k'on a skri l' son **an** d' chon sort. Pou **« in »** sè l' minm : **matin, pain, ceinture, examen.** Eyè **« s » : sang, rousse, science, soixante, nation ».**

Poukè ? Pou moustré leû parintéy avû l' latin ou l' grèk.

No n'avon nî afé d' sa.

In fransè, on di 'n minm lèt, tékfwa d' twâ kat maniér ! Vo pinsè k'on di **« a »** l' minm din : **« grasse, valse, rage** èyè **table » ?** Vo vo trompè. Eyè **« o » :** din : **cor, sot, interroge, fosse,** un **os,** des **os » ?** Vo vo trompè ko ètou.

Eskè n' sroû nî pu fasîl k'èn lèt n'uch fok k'in son ?
Lîjè **tou wô** in fzan **bî intint tou lè lèt,** sa dira tou seû : **sou, soul, soup, soûr, soût, tou, tout, toûr, tous tourn, fon, font, fons ; Tin, timp, tinr, lint ; mârèn,** dalé a **skrèn,** on **fèn ; sè, ès, s'èst** a vou (fé intint **« s »** ; èyè **« t »** din **s'èst,** kom din lè mo : **« Est, Ouest ».**
I ya in arnok : lè vwayèl din s' nè : **« an, on, in, un ».** I fô skrîr deû lèt pou in son.

Lè-z-Espaniol mèttè l' « n » pa dzeûr : **â, ô, î, û.**

Ottan 'n sort kè l'ôt !

D'é chwazi **« an, on, in, un »,** kom in fransé, mè, atinsion!: si ya 'n vwayèl ou bî in rapèl aprè **n,** vo frè intint lè deû lèt.

On di : in b**on** pidj**on**, mè : èn b**on'** pr**on'** ;
èl dj**onn**ès, mè : dou b**on**eûr ;
in gr**an** fènèy**an**, mè : J**an'**, èn fy**an'**, èn k**an'** ;
annyî, mè : in **an**ia ;
èm pèti k**in** î f**in** kont**in**, mè : i ya deû bob**in'** dè
nwâr filè a l' mach**in'** a keût ;
k**in**k**in**, k**in**kè, mè : mach**in**is, adv**in**èt ;
tou lè p**un** son wastè, mè : s'in d'è ye**ùn'**.

I fouroû ko potèt parlé dou « **y** » : s' n'è jamé **i**, sè l' son k'on intin din l' « **ja** » dè Flamin èyè l' « **yès** » dè-z-Inglè. Eyè dou « **g** » k'on n' di jamé « **j** ».

Si tou sa vo chèn èn miyèt drol d'in preùmî n' vo lyè nî inronchî. Pasè ô trèvî d' tou lè buchon, minm si y a dè spèn !

Poukè s' k'on n' chwaziroû nî in koû pou tout l'èkritur dè son ? D'in preùmî èl pokra potèt vo-z-î m'èl parlèra a vo-z-orèy, èl kantra !

Sè bî k' kan on a kouminchî a skrîr in fransè, in pikâr èy' in walon ô 11e èyè ô 12e siék, on l'la fé kom on parloû a s' tan la ?

S' n'è k' branmin pu târ, invî lè kators kins sin, k' dè malin on rabiyî lè mo fransè avû lè bèlè lok dou latin èyè dou grèk, pask'on daloû ké 'n mas dè mo a prèsté dè sè kostè la.

Mè dèspû adon, i ya toudi yeû dè Fransè pou dmandé k'on skrîvis t'tafé kom on pal. L'Akadémîy n'a jamé volu lè-z-askouté.

Sè pou sa k'no n'yavnon jamé, in lijan, pou aprint a bî parlé in fransé.

Si tou lè Walon 's mètrin't a skrîr kom i paltè, vo vîrî k'on aroû dou plézi a lè lîr !

Mè, in vla 'n ton' avû sa !

Lijè mè « di rimè » in ouvran tou gran vo deû-z-î èyè vo bouch, è k'èl bon Dieù vo bènis èyè lè pun d'sin Djan !

A L' Louviér, ô mwa d'awout in 1942.

No konvnans pou skrîr lè son tou djus.

1. 7 vwayèl : **a, è, i, o, ou, eu, u,** kom in fransè.

On pû yèt brèf in lè dzan : **à, è, î, ò, où, eù, ù ;** ou bî on asploûy, èyè on dmeûr pu lômin pou lè dîr : **â, é, î, ô, oû, eû, û.**

Avû dè majuskul s' sra toudi A, E, I, O, Ou, Eu, U.

No ston télmin abitwè avû lè twâ tchiroupèt dou **e** : **é, è, ê,** kè dju n' lè-z-é nî kandjî.

In parlan dvin s' nè on di : **an, on, in, un,** kom in fransè è kom si n'yaroû fok k'èn lèt.

2. 7 konson' : 7 dûr èyè 7 mol :
k — g, kom din **K**amil, **G**us ;
t — d, kom din **T**èrés, **D**odol ;
f — v, kom din **F**lorin', **V**alèr ;
ch — j, kom din **Ch**al, **J**ul ;
s — z, kom din **S**élin', **Z**idor ;
r — l, kom din **R**awoul, **L**èyon ;
p — b, kom din **P**olit, **B**èr.

3. 4 konson' a pâr :
m — n, kom din **M**èlîy, **N**orè ;
w — y, kom din **W**alon, **y**oûr. nwâr, **w**at, a**y**ér.

Atinsion ! 'N dit jamé **« i »** kan vo vîrè **« y »** (yeù) : **y**âr, **y**ordi, **y**eùn', **y**un, **yè**rnu, ga**y**ol, pa**y**i, pa**y**è, èska**y**è, ko**y**î, ku**y**ér, ga**y**î, boutè**y**, wa**y**, kana**y**, ga**y**, brâ**y**, i pâ**y**, i pîtè**y**, î krî**y**,

Si on sroû bî abitwè avû **« y »** on skrîroû : **many, dèmany, pany, sany, kavany, Tousany, plany.** Mè pou n' nî tro pokî lè-z-î dè Walon, ki on apri a lîr in fransè, dju skrîré : **mangn', dè-mangn, sangn, kavangn,** i **gangn, Tousangn, plangn,** èn **lign,** i **rlign.** Sè drol, pourtan !

Lè-z-Espaniol on fé ôtremin, yeûs, pou skrîr èl son k'no rprézinton pa deû lèt : **gn.** Il on mi in pti kafouyâch pa dzeûr **n.** Il loumtè sa : « tilde ». I skrîftè : España, Español.

4. In rapèl : ' 'l = èl ; 'm = èm ; 's = ès.

5. In louyin : - deû-z-û ; leû-n-om.

6. Fé souné tou lè lèt : **ra, raf, râr, ras, râz, rat, rât, ram, rak, ratch, radmin ; ko, kof, kôf, kot, kôt, kos, kôs, kol; kom, kit, kwit, kwich, kors, korn, kort, skors,** i **skorch, koy, raskoy; raskay, chikay.**

7. On n' sè chér fok d'èn lèt, a pâr : **an, on, in, un, ch, gn,** pou rprézinté in son.

No-z-avon rwè a gay : **c, ç, qu, x.**

G » n'è jamé l' minm kè **« J »** kom in fransè : **gamin, ganp, goyî, gugus,** i **gonfèl, gangnî (gannyî), gignî (ginyî),** i r**lign,** èn **grign,** in **grign** din, ès **gèniou,** sè **g'**niou ; Jèlik, Jorch, **jimnas.**

No n' kounichon **nî « h »** nèrî.

El Kanson dèl Nût.

I.

Nût dè Nowé.

Nowé ! Nowé ! On krîy ô skoûr,
On krîy, on krîy tou sè pu foûr,
On poûs si foûr oûr dè s' goyî
K'sa mont.., èskin wô dou stwalî !

L'eûlô, on ll'a intindu,
L'èstwal ô stwalî on ll'a vu.
Sè dè-z-om, dè mâch k'on vu sa,
Dè-z-om atirè pa s' kri la !

Il on koureû par si, par la.
Avû dè stwal dèsu leû tièt,
T'tôlon dè kmin èyè dè siék,
Pou no fé vîr 'n miyèt pu klér !

I no-z-on dnè tou leû richès :
S'î d' l'oûr, dèl mîr èyè d' l'ansan ;
I no-z-on surtou dnè dou pangn
Lidjér, dorè kom dè kuniol !

Lè bièt al krèp : sa vo chèn drol,
Yeûs ètou don'tè tou s' kèl-on :
Leû n'alèn, leû fors, leû châr, leû san,
Kom Jézu, li, kan i sra gran !

No vivron mieù din no mézon,
Ki n' sron pu parèy a dè stôl,
Pusk'on a fé vni pou rnètyî
El pèti Jézu d' Bètlèyèm.

Eyè kan no-z-aron tou sa,
Tou sa, tou sa, sou k'on a dja :
El chikay èyè lè kostum,
Lè bia kapia, lè bèlè plum,

El kèrbon, èl vapeûr, l'asi,
Du kouran k'on aminn doûsi
O d'bou d' vo doû è d' vo-z-osti :
Vo bwéy s' fra bî tout seûl insi !

No n' dèmandron pu ô bon Dieù
Ki don' « notre pin kotidyin ».
No n' diron pu a ku tou nu
Kom èl bia pti infan Jézu.

M'i no foûra toudi 'n sakè,
Paskè lè-z-om sonchtè pal nût,
Pa lè lonkè nût dè Nowé,
Kan i son la, abandonè.

I pinst in s' sintan tou miér seû,
Ki fô pu k' sa pou yèt eûreû !
I soncht ô trèfon d' leû pinséy :
Nowé ! Nowé ! Fô yèt dè fré !

Nowé ! Nowé ! On krîy ô skoûr ;
On krîy, on krîy tou sè pou foûr.
On poûs si foûr oûr dè s' goyî,
K' sa mont... èskin wô dou stwalî !

II.

El Nût.

I n' fô nî dîr dou mô dèl Nût
Sè 'n saki ki no vwa voltî ;
El vî d' lé nou a s'n abitût
In dalan su l' pwint dè sè pî !

El no dèsbîy, rsak no botin',
Pou mèt a leû-n-és no deû pî ;
El nè vû pu k'no ragidin',
Eyè 'l mè 'n mangn su no deû-z-î.

Avû l'ôt èl no fé 'n karès,
No don' in bètch... no raskouvri...
El mous k'on n' poûra pu fé 'n djès
Pou k'on n' rinvèyis nî 's pèti !

El djoû vo-z-avoû mi d'astanp,
I vo fzoû kouri, pitoté,
Vo mtoû dè fourmich din vo ganp
S'î kom pou vo fé inbété.

Mètnan, pindan k' vo frè in som,
El nût kourra pa tou kostè,
El va travayî kom in Om
Pou tou skuré, pou tout rlokté !

El krîy aprè tou sè Nûton,
Ki von lyi d'né in pti koû d' mangn.
I n' fra pu yoûr din vo mézon :
Vo l' sintirè bî a vo rangn.

I n' fô nî dîr dou mô dèl Nût ;
Sè 'n saki ki no fé dou bî :
El vî d'lé nou a s'n abitût
In dalan su l' pwint dè sè pî !

III.

Toûr dè paspas.

Ya dè kafouyâch ô tâblô ;
El Nût arîf, èl prin dè l'yô,
Avû 's lavèt èl dèsfas tou :
Vla 'l tâblô fin bia t' taninkoû.

Vo-z-avè dè-z-infan rouyan
Ki brétt' ou ki s' kougntè tou l' tan.
El Nût avû 's gran martinè,
In deû minut lè-z-a rlopè !

Vo feùm, par djoù bèrdèl toudi :
El Nût arîf dèvin vo li
Eyè toudoû, toudoû, toudoû,
In mè in ôt a kostè d' vou !

Par djoû, vo-z-î poktè leû tièt
A tou lè kârô dè fèrnièt ;
El Nût arîf, rsak vo deû-z-î :
Vo vyè klér pa dvan kom padrî.

El djoû avû tou sè-z-arnok,
A mi dè fèrlop a vo lok.
El Nût, kè sè 'n marchant dè vloûr,
Vo-z-in don'ra dè neûf daboûr.

'l djoû vo-z-avoû mi in prijon
Intrè kat tart è deû ganbon ;
Vla 'l Nût k' arîf : lè-z-uch ouvrîy,
Vo-z-inkourè abîy, abîy !

IV.

Djoû èyè Nût.

Pou avoû dè-z-èfan, lè-z-om è lè koumér
Dwattè dalé inchèn, on vo l'a toudi di.
Sè sa k'èl blan gran Djoû a frékantè 'l bèl Nût
Eyè ki s'on mariè pou avoû dè-z-èfan...
Sè lè Nûton, sè vou,
Sè mi, sè nou tèrtou.
Mè 's minnâch la, kom tou lè-z-ôt,
I n' va bî souvin k'a mitan !
Kè volè ? In koû sè Djoû,
In koû sè Nût
Ki vûttè yèt mét din l' mézon !

Pindan l' mitan d' l'anéy, Djoû è toudi dèwoûr,
I keûr toudi banôl : ès feùm n'è nî kontin...
Sa kouminch invî mars.
In jun 's feùm n'èl vwa pu,
Fok deû twâ-z-eûr pou 's rinbrasî.
Djoû è toudi dèvin lè kan :
I bout din l' tèr ou din lè bo
Avû lè biètt, sè vré-z-amis.
Sa lyi plé bî, il è binés !
I n' pins pu fok k'a sou ki fé !
I n' rint pu fok kan il è skran :
Kan il è skran, il è rindu,
Il è rindu a s' pètit Nût !

El è binés ètou d' lè rvîr :
I lyi chèn mwin bia k' d'abitût :
'S vizâch è tirè, pu si klér
Tou brouzè.
Kan minm, èl sè mè
Tou kont dè li in bon moumin.
'L gran Djoû, èl pètit Nût 's sinttè si bî
Si bî inchèn...
S' sroû 'l pu souvin
K'il intèrrin'tè yun din l'ôt...
Lè vla là, bî a deû, leu-n-ânm tou kont leû-n-ânm,
I sron eûreû, eûreû !
Eûreû duskô matin...
I n'ya fok kè pal Nût kè lè-z-om son kontin.

V.

Pèrdè vo deû-z-î...

Kan in Walon vû dîr ki n' pû mô d' fé 'n sakè
I s'astanp dèvan vou, in rsakan 's tièt padrî :
« Vo n' m'è nî ragidè »,
Disti.
'I sî ki parlèroû mô dèl Bèl Nût dèvan mi,
Dju lyi dîroû tou sinp : « Ebî, askoutè, 'm fi
Vo n' l'è nî ragidè ! »

Vo n' l'è nî ragidè, vo n' sè nî kom èl è !
's vizâch è t' tôsi doû kèl pia d'in pti èfan
Ou 'l sièn d'in fwan !

Ragidè bî, èno, on vwa k'èl djû tou l' tan
Kom in gamin, a fé dèl poûsiér, tou frotan
Sè deû pî su 'l kèmin !

Ou bî kom in granpé ki fum ô kwin dè s' feû
E ki d'in fé yeùn dè brûlèn... : sa djû toudi
's fummiér, ragidè !

Mè on diroû k'èl Nût mèl dèvin sè poûsiér
Dè tou ptitè payèt, dè payèt dè lummiér
K'èl Djoû avoû la lyî !

San lè léchî rasîr, rî fok kè pou s' plézi...
El vo lè fé volé ! El vo lé fé dansé,
Eyè tou, tou dvî gri !

E si vo-z-in dalè, — n'uchè nî peû d' dalé, —
L'afrontéy, èl rûra su vo do, pou li djwé,
In sa dè s' grîz farèn.

Sa fé k' vo n' srè pu rî : vo srè kom in rvènan ;
Vo srè mèlè a tou, vo n' frè pu fok kè yun
Avû ski è, avû ski è !

Sè si bon ! Vo virè : vo-z-astè kom din l'yô ;
Dè l'yô ki n' sroû nî klér, mè sè ko bî pu doû
Eyè ko bî pu bia !

El Djoû li, i fé mô, minm i vo-z-aveûgèl
Tivozè ! Mè 'l Nût ? Ouvrè bî vo-z-î, ragidèl,
Vo vîrè k'èl è bèl !

Sè paskè tout è gri, è k'èl gri sa vo rpoûs !
N'uchè nî peû, ragidè bî pa dzou leû oûs
Vo kèstin ki s'èrpoûst.

Lè sèl doûla, k'èl Djoû a tan fé klikoté
El nè vo dîron rî si vo lè rinvèrsè
Lè vla la : ragidè !

Eyè doûla, in pasan d'lé l'èstûf ? Vèyè ?
Ya in murwâr pindan : ragidè bî m' n-infan :
Vèyè 'n sakè d' vivan ?

Sroû potèt bî in rflè dè djin ki s'on mirè :
En miyèt dè leû souf, èn miyèt dè leû-n-ânm
Trinn doûla pindan l' Nût !

Dalè toudi, dalè, dalè : vo vîrè bî, lè-z-uch,
El sè rtirtè dvan vou pou vo léchî pasé :
Pasè d'aboûr, n'uchè nî peû !

Lè mùr, yeûs, lè gros meûp, 'n sarin'tè nî klinkî,
Mè pou nî lè kochî è ki n' viêntè nî s' plangn
Pèrdè vo deû-z-î a vo mangn.

Pèrdè lè a vo mangn, èyè vo vîrè, m' fi
Pal Nût si bî k' par Djoû.
Pèrdè lè a vo mangn, èyè vo vîrè, Pér
K'èl Nût sè 'n bèl Koumér !

VI.

Vo-z-avè di “ nonfé ”.

Vo-z-avè di : « Nonfé
Sa n'è nî vré ».
El nût ki mtroû dè rflè ?
El nût ki froû vîr klér
Sans lummiér !
Sè dè-z-asblouwèt !
Mè potèt, —
Dju l' voûroû bî, — sè rintrè din vo tièt.

Mè di rimè,
Lè-z-avè askoutè
Kom dè-z-argèdèn
In sondjan a vo fèrdèn ?

Vo-z-astè parèy
A lè muzisyin,
Vo-z-avè d' l'orèy
E vo n' sarî nî rtèni in kouplè
Ni minm in r'frin ?
Alon, alon, kantè !
Kantè avû mi !
Eyè, ragidè
Lè stwal ô stwalî !

Vo dmorè doûsi
Din in gé payi
Ki s'in va lôvô
Din tou l' Enô
Dèspû 'l Louviér sk'a Valinchèn
Yusk'on vi si bî inchèn
Tou l' lon d' l'En
Eyè d' l'Eskô
Din 'l gran Enô !

Vo kantè,
Vo chuflè
Dè biskouwit è dè frîdjan
In travayan.
Sa fé k' d'é asprouvè pour vou
D' kanté ètou
D'é volu vo-z-inrôlé
D'é volu djwé
D' l'armonika dèlé vo n'uch
Si pô kè s' fuch
D'é volu vo plér
In parlan koumér !

Mè si vo stè los, sa n' vo-z-a nî plé !
Vo n' vo lyè nî fé
Pa lè djiroleû...
N'astè nî eûreû
San tou lè babiol
Dè bèlè parol ?

VII.

Klér dè Bèl.

Vo n'è nî volu kwâr nèrî
K'èl nût sè 'n bèl koumér,
Vo voûrî bî m' fé tér ?
Lèyèm mè vo dîr kè sè din no tièt
K'èl mè dè luminér
Pu bia k' lè-z-èstwal !
E sa kant ô doksal !
E sa vo fé dè klinyèt
Kom pou invité
A intré
Din leû sâkrè roûch bourdèl !
A ! sè lamp-la, èl son si bèl,
Si kanay tou sè gars la,
Avû leû fran-z-î
Eyè leû kronpè djès,
Ki vo féttè tan dou plézi !

San konté, k' tékfwa, 'l nwâr Nût
Vî d'lé vou avû 'n saki
K'è branmin pu djolîy k' li...
S'è s' seûr, azâr, a vîr sè-z-î !
Mè yeùn è breùn è l'ôt è blont.
Vo l' ragidè a vo bon sin,
Kan èl dèskin
Ou bî k'èl mont,
Pou tourpiné dlé vou.
Vo d'astè bleû,
Vo d'astè so,
Vo kérî bî a g'niou
Din sè filè, mè 'l va tro rèt
E vo l' vèyè kandjî tou l' tan
Es bia vizâch è sè twalèt,
Pou plér, azâr, a sè galan !

Vo stè djalou,
'm pèti pièro ?
Vo stè djalou,
Walon, 'm gran so ?
Way, los, dju vo kounwa,
Vo dirî bî avû, èno ?
Vo dirî bî avû,
Mè vo-z-avè peû d' kér ô pus...
Sè pou sa
K' vo dmorè la !

VIII.

Dju vo-z-é di.

Dju vo-z-é di
K'èl nût s'î 'n bèl brunèt
Ki s'asplouyoû sur vou
Tou sè pu foûr,
In vo fzan pat dè vloûr.
El brouy vo tièt
A fors dè sondjî ?
Mè 'l sé bî k' vo fèt voltî
Dè sonch.
Sè kom si vo partirî
Oûr du trô
Yuskè 'l gars dè vîy vo-z-a infrumè,
Yuskè 'l blan gran Djoû vo-z-a rwè.
Dè sonch ?
En sakè ki n'è nî,
Vo n'èl savè k' tro bî,
E pourtan ki vo plé.
Ki vo plé môgrè vo mô d' tièt...
Way ! vo l' sintè 'n myèt
Inskôféy
Kom vo mangn pa vo-z-osti !...
Dè sonch
Ki vo féttè kriyî
Kom si vo-z-arî peû
D' l'orâch ki sklèf èl sièl in deû,
Dè sonch
Ki vo féttè rîr tou wô
Kom si vo vîrî lôvô
'n bièt s'inkouri
K'aroû peû d' vou.
Sa fé k'èl Nût, li, ki sé bî
K' vo fèt voltî
Tou sè sonch la,
Sa fé k'èl Nût vo prin pô bra,
E vo kondwî ô sinéma !

IX.

M' èl vo-z-aport...

M'èl vo-z-aport din 's gran kaba
Kom si sèroû Sin Nikola
En mas d'afèr k'èl vo don'ra
Pou vo-z-amûzé
Kan i fra monvé.
Pèrdè lè tou d' swit : sè dè lîf !
Ouvrè lè,
Lijè :
I fra si bon vîf
Kan vo feùm trikotra
Doulà d'lé 'l tâp, kè tout alintoûr
Vo p'ti-z-èfan asploûyron foûr
Su leû krèyon pou fé leû dvwâr.
E kan il aron fé,
Vo leû lîrè tou wô
Lè bèlè-z-istwâr dèl Enô...
Sè bî k' din l' tan n'yavoû k' lè rwa
Lè rinn, lè duk è lè prinsès
K'on lyeû lîzoû leû mès
E tou lè djès dè leû poupa ?
Insi vla l' Nût ki fé dè prins
Dè vo-z-èfan
Si vo lijè tou wô vou minm...
Eyè vo feùm sra kom èn rinn,
S'èl vo-z-askout in trikotan.

X.

Kan Djoû è Nût...

Din no payi,
Kan Nût è Djoû son bî rasi,
E nî pu lon
Yun k' l'ôt, din leû mézon,
Ké bia minnâch !
Sa n'arîf k'in koû, sè damâch,
K'in koû par an.
Mè sè si bon, kè leû-z-infan
S'in rapèltè tou l' tan !

Sa arîf ô mwa d' Jun ;
L'yèrp è dèvnû si wôt,
K'i n'ya pu k' lè fôkeû ki pûttè rintré d'din !
A katr' eûr ô matin,
Djoû mè tou sè-z-ouvrî
In rout yun pa yun.
Ragidè leû gran koû d' fôk :
I n' da nî yun ki fé brôt,
I vo-z-aflachtè lè plumia
Ey'i vo féttè dè moncha
Si lon, si lon èyè si bia,
K'on dîroû dè vâk tout vèrt
Ki s'in von s' pièrt
O diâl lôvô dju n' sé nî yu
K'on n' lè vwa pu.

'n mîlèt pu târ, in plin solèy,
Djoû va fé vni tou sè koumér
Avû leû mouchwâr su leû tièt
— Leû mouchwâr dè kotonèt, —
Ki fra leû vizâch pu frèch
K'lè sî dè p'titè nounèt.
Avû leu rastia,
Youp la la !
Avû leû ptit fourk,
Youp youyoup,
El on bî rât tou dèspardu
Eyè 'l solèy k'on bèni, —
K'on bèni dju, —
Va tout flani,
Tou flani.

I va la dmoré konbî d' joû ?
On va lè rtourné konbî d' koû ?
Pou ki sèkis in dmoran blan
Pou ki krakis in l' kafouyan ?
I sintira si bon d' daboûr,
Kè lè djonnom è lè koumér,
In tourpinan la alintoûr
Dè leû muya, kéron ô rviér,
Ou bî s' rûron pou leû plési
Kom din in li.

Lè bièt ragîttè fé l'ouvrâch
In pinsan a leû fourâch !
Sè bî k' lè bièt, sa pins ètou ?
El pinstè bî seûr kè sè nou
Nou, lè brâvè-z-ouvrî d' Djoû
Ki lè chèrftè kom dè monseû
In tan-z-è eûr
Pou fé leû boneûr !

Tan k'on fèn,
In spardan lè-z-ondèn,
Lè gardin k' leû tèr sèki
Poûstè môgrè tou pti-z-a-pti,

— Avû lè kriyô on d'a yeùn, —
Mè i son si binès,
Si binés d'avoû bî kô,
K'i n' sonchtè minm pu a l'yô ;
E ki vo don'tè pa skourséy
En mas dè fleûr : rôs è meûrè.
Vo kourè
Pou lè koyî,
Mè lè li
S'astanptè tou droû dvan vou
« Pèrdè nou »,
Disti,
« Sa fé k' vo frè sinti bon
Tou vo mézon ».

Djoû, li, vèyan sa, ri toudi.
Il è sézi
D' tou sk'on a fé poûsé par si
Dìn no payi.
I va toudi !
Mè pou nî yèt tro skran, ô nût,
I s' kouch in nanvé su 'l gazon,
I fé in nikè, san fason,
's tièt a l'omp, ès kaskèt su s' vizâch,
Lè vla la stindu su l' tèr
Kom in èfan ki dormiroû
Su l'èskoû
Dè s' mouman.

I doûr, kom si s'î 'l Nût
K'î vnû
Su sè kôchèt, pou lyi frumé sè-z-î !
I doûr kom in blo.
Kî bon rpô !
Kan i s'èrliéf, i sin tou l' bî
K'èl tèr l'ya fé.
I rmèrsîy 'l bon Dieù in li minm,
I pins a sè fré :
Lè kèrbènî

Ki n' doûrtè nî, yeûs, pa dzou tèr !
Lè kèrbènî
I travaytè kom dè tchî :
Sè nî pèrmi.
Mè li, doûsi,
I ragît lè tèr avû leû déréy,
Tout doréy,
A kostè dè tèri...

Lè tèri, sè nî bia :
Sè nwâr è sa sin mé.
Poukè sk'on lè-z-a lyî fé ?
Pou muchî lè bèlè kampagn
K'on vwa lôvô pasé leû nè
Intrè lè sal koron yusk'on va s'infrumé
Aprè s' djournéy ?
Aprè k'on a rlônè din lè nwârè poûsiér,
Aprè k'on a sintu
Din l' tapâch dè kâr avû leû grosè kinn
Ki klikottè d'din lè trô,
Kan on arèt lè kvô ;
Din lè non dè dieù dè minneû ;
Din lè koû d'èskoup dè kèrkeû,
Lè martia ki rinbustè, lè pi mikanik
Ki dèspinttè vo mangn,
Ou vo koûptè vo rangn.
I pins a tou sè fré...
Mè il a du bon sin,
Il è kontin
Paskè l' kèrbon sè du solèy pou 'l rinskôfé.
Il a dja vu dè payèt d'oûr
Din dè grosè gayèt d'aboûr,
Sa fé k' pour li, sè 'n sakè d' gran
E d' pu briyan
K' dou diaman !
Pindan k' dè poufè sklâf
Travayt' ô fon, doûsi pa dzeûr,
â ! k' sa yi chèn bon, l' kaleûr !
I s'èrmè a l'ouvrâch.

Il è voyan,
I travayra tan ki sra skran,
Duska l' breùn...
I s'inrira d' lé 's feùm
« Aprè stèllâl, kè lyi di, m'n-om
On dormira bî fran som ».
I vwa si voltî 'l Nût
Ki kéra
T'taninkoû din sè bra !

XI.

Kan l' Nût mètra...

Kan 'l Nût mètra sè lonkè rôp,
Invî Oktôp,
E dmorra lômin avû nou,
Pou no-z-aflouyî
El no-z-invoûy voltî
Yeùn dè sè vijèn :
Sè l' pètit Breùn.

No tatlon in nanvé avû 'l Breùn
Su l'èskayè d' l'uch
Avû 'l vijèn ou bî 'l vizin,
S'ki n' fé nî bon a l' Sin Martin ?
Pindan 's tan la, 'l Nût è pu bèl
Avû tou sè falbala
K'èl mètra in iviér
Pou no plér :
Dè braslè, dè pindan d'orèy,
Kom dè morcha d' solèy,
K'èl a pri din lè stwal ;
Ragidè,
Su s' do, su sè spal,
Ragidè :
Ya dè diaman pa tou kostè.

XII.

I n' fô nî dîr dou mô dè bièt...

I n' fô nî dîr dou mô dè bièt
Ki vûtt'
Al marôt pal nût
Kom lè ka, lè kakornu, lè katsori :
— Sè tou lè minm : pusdi
K' pal Nût lè ka son gri. —
I glîchtè tou bèlmin din l' nwâr
Kom dè ptitè barkèt dè fwâr
K'in infan tir avû 'n fichèl
Su l'yô d'èn kuvèl.
I vûttè djwé
Pou s'amuzé,
Sè nî pou vo fé inbété !

Insi lè katsori féttè dè zizonzès
In volan d' krès ;
El voûrin'tè vo rifté,
Mè sè pou djwé
O ka mûchî,
Kourè aprè, vo l' vîrè bî !
Atrapè-z-in yeùn a vo mangn :
Vo sintirè k'leû pti keûr ba,
— El son a plangn, —
Kom l'èstoumak d'in poûf èfan
K'a tro koureû
Ou k'a yeû peû
E ki soumak su l'èskoû dè s' mouman.
Sè doû, sè doû
Kom dou ku d' ka
Ou kom èn bon', bon' sakè d' kra
K'on mindjroû
In rlèkan sè doû.

XIII.

Ka èyè sori.

'l ka d' no mézon, san-z-arnok,
O kulo dou feû,
Bî eûreû
Din 's manok,
A dormi t' tôlon dou djoû.
Il a tékfwa djwè avû nou,
Poukè s' ki n' poûroû nî, si vût
En bèkéy ô nût,
Poukè s' ki n' poûroû nî djwé avû lè sori,
Ki vwa voltî,
Djwé a s'apwayî ?

Sè l' Nût èm fi
Kè lè sori
Vwattè voltî
Avû leû pti-z-î.

Avû yeûs i n'ya rî d' pièrdu :
Ni farèn, ni lâr, ni pangn, ni papî !
I n'ya rî
K'èl n'inmîzèlron pou pasé leû tan,
In kouran !

El vwattè bî tou, minm lè pu pti trô.
Es k'avû leû grôy'
El sintirin'tè
Kan l' nwâr è pu spè ?
O way aseûrè !

Sè pou sa : n' fô nî dîr dou mô dè biètt,
Kom lè sori,
K'èl Nût léy voltî kouri
Pa t'tavô li.
El nè féttè nî
Dou tapâch,
Pask'èl son bî sâch ;
El nè vûttè nî
Kan no dormon, no rinvèyî

Mè si no pinson
E k'èl vièntè san fason
Din no chanp : fuchè bî seûr
Kè sè nî pou no maleûr,
Mè pou no fé sondjî k'èl mont vivan
E bî pu gran
K'on l' vwa par djoû in travayan ;
Pou no fé sondjî a tou lè mistèr
Ki ya pa dzu tèr.

XIV.

Si vo-z-arî...

Si vo-z-arî in pti ouvrâch
K'vo ratindè 'l Nût pou vou l' fé
El akourra a vo souwé...
Sa lyi plé bî, lè pti foûchnâch
K'on fé avû 's feùm a s' mézon...
N'ûchè nî peû ;
Pou k' sa dalis tou seû,
Vo n'è nî a fé, 'm fi,
Dè rklamé tou lè sangn
Dou paradi,
El vo-z-invoûyra sè garson
Ou sè Nûton
Pou vo dné in bon koû d' mangn !

XV.

Apré l' Sin Nikola...

Aprè 'l sin Nikola
Lè djoû keûrtè si rât, k'on dîroû
K'il on froû,
Mè l' Nût ; k'è toudi la
Pou lè rinskandi,
Lè ratrap toudi...
O kulo,
Bî asto,
Vo-z-astî si bî
K' vo frumè vo-z-î
Pou vo-z-insklumi,
E vo vla parti
Avû 'l Nût.
Mè 'l Nût, li, a branmin mieù
Indvinté dè djeù ;
El s'in va duska 'l vijèn
Pou k'on vièn a skrèn
El mè dè kart din vo mangn...
Vo djûrî duskô leùnmangn !

XVI.

Din l' tan...

Din l' tan l' Nût alumoû
Pour vou
A parti dèl Toussangn
Dè kandèy a l' sèmintiér
Eyè dè buch din vo fèyér.
On avoû dè kinkè,
Ou dè krachè
Din lè mézon :
S'î dè poufè lumion.
Mè 's tan la è lon...
Tou mètnan,
Lè savan
On si bî fé, k'a vo plafon
El Nût alum dè pti solèy,
Eyè 'l s'amûz tout à l' bèbèy
A tourné lè bouton,
— S'ê chwèt ! —
Dè vo lamp san-z-alumèt
El si kounwa :
El nè fé k' sa,
Din 's gran chatô dou sièl !
El tourn lè bouton, nî tro fèl,
Minm lè sî d'èn bwat a muzik
K'è la mi su vo drès.
Sa fé k' si ya 'n fiès,
A Pari ou a Brusèl
Vla 'l Nût ki s'infèl
Pou vo fé kanté,
Pou vo fé dansé,
Si bî k'avû li,
Sè toudi dukas par si !

XVII.

Avû lè leû...

Vo dit k'èl Nût, èl vî tékfwa
In fzan 'n mèchant vwa,
Avû dè leû,
Ou dè mourdreû,
Pou no fé peû.
Sè yeûs, èm fi ki s'inkourron
Kan i vo vîron !
Sè yeûs, èm fi, way yeûs tèrtou
Ki on peû d' vou.
Poukè sk'in voleûr ès much
Padrî l'uch ?
Alzin ardimin
Kom in vré kin !

Lè kin, din l' tan s'astoû dè djin
Ki savin'tè s' bat,
Yun kont dè kat.
On n' pal pu fok, ôdjèrdû,
K' dè kin du Rû.
Mè i d'a yeû, èy' i d'a ko,
Dè-z-ôt din l'Enô !

Ebî ! Kom in vré kin
Ki n'a nî peû,
Nî peû dè leû, ni dè mourdreû,
Alzin ardimin,
Kriyè tou vo pu foûr :
Vo-z-intindrè dmandé ô skoûr
Paskè sè lè leû
Eyè lè mourdreû,
Fuchè-z-in seûr, ki aron peû !

Sè pou sa ki vûttè 's muchî
Padrî 'l ku dèl Nût k'è 'n bon' fîy !
Mè n'uchè nî peû,
'l siѐn ki vo vwa voltî
Vo dèsfindra bî,
N'uchè nî peû,
Kont dè leû èyè dè mourdreû !

XVIII.

El Nût véra alumé.

El Nût véra alumé
In kinkè
Din vo pinséy,
Si vo n' mètè nî d' lokè
O posti.
El vo di
K'vo n'è ni a fé
D' bî frumé
Vo batant :
I fé nwâr, kom ô siné !
Ragidè
Su l'arjintè
D'in gran murwâr :
I fé bon nwâr,
Vo vîrè,
Kè s'ê bia, dè stwal filant !

Sè pal Nût ki fô sondjî,
Paskè lè djin,
Duskô matin
Vo léchron bî voltî
Trankîy.
Minm kè lè ka èyè lè sori
S' mètt' a kouri
Su leû pat dè vloûr :
Sè pou n' nî lè-z-intint d'aboûr !

Sè pal nût ki fô lyî volé
Tou vo pinséy
Kom dè péyon, dè katsori,
Ki on mi
Dè boulo d' wat a leû pèna !
Pinsè tou ba
A tou lè lumrot dou stwalî,
Avû leû fran-z-î
S'èl vo féttè dè klinyèt,
Ragidè lè pal fèrnièt.

XIX.

Klér dè Bèl su l'Néch !

E dja bî sintu 'm fi
Kè 'l Nût sè 'n bon' koumér ?
Esk'èl vo-z-a dja fé dè djès
Kom dè karès,
Su vo fron, su vo-z-î, vo mangn è vo machèl ?
El pas sè doû
Sur vou k'on dîroû,
Pa in bia klér dè Bèl,
Kan l' néch a mi in kapuchon
Tou blan su lè mézon
Tout rakinkyéy,
K'on n' vwa pu k'èl dèbou d' leû nè,
K' sè leû kminéy.
Ebî ! ragidè !
Lvè-vou, 'm fi, in djoû, pal nût ;
Ragidè bî,
Vo sintirè 'n sakè glichî
Pa d' din vo kou.
Sè doû, sè doû !
Vo sintirè 'n sakè d' si tinr,
Si tinr, si tinr,
Kè vo keûr
E kom atirè d' lé 'n maseûr,
En bon' maseûr...
El Bèl vo sak dèvin sè bra ;
Vo roubliyè d' dormi,
Vo roubliyè d' sondjî,
Vo l' ragidè... vo l' ragidè toudi,
Kom èn djonn fîy k'on vwa voltî.

Lè chfeû dèl Bèl son pu lûjan,
I son dèvnu blon,
Apôprè blan,
St'a pour du bon !
On dîroû k'èl Nût, pou vo-z-apwayî,
A stè ô kwafeûr,
— Sè 'l solèy aseûrè, –
Pou kandjî leû kouleûr...
El Bèl, on dîroû 'n feùm tout nû,
Sa fé k' vo sintè din vo koûr
En sakè ki fèrtèy !
Sa vo fé dèvni t'taninkoû
Fin djaloû,
Djaloû dèl Nût.

Vo voûrî ragidé lômin,
Bî lômin.
Vo vourî ll'avoû
Su vo skoû,
Rî k'a vou,
Rî k'a vou ! Konpèrdè, 'm fi ?
Rî k'a vou !

Sa fé k' vo vo mtè a kouri
Kom in so,
Kom in pièro,
Tou voltan, tou tchiptan
Tou sôtlan,
Avû vo deû-z-î
Gran ouvri,
Lôvô su 'l Bèl.

Vo deû-z-î 'l swîttè skô siél
Eyè 'l Nût vo kouch avû 'l Bèl...
Vo vo lyè kér din in bon li,
Vo stè eûreû a kostè d' li,
Esk'on n'è nî eûreû din lè bra d'èn feùm ?

XX.

Ayér...

Pou 'm feùm.

Ayér, vo n' m'avè nî konpri :
Vo dvî travayî, k'avè di,
Avû 'l Djoû
Pou fé bouli 'l marmit èyè dné a mindjî
A tèrtou.

Vo n' m'avè nî konpri ?
Vo n' mè vyè pu voltî ?
Vo n' vènè pu d' lé mi :
Sè 'l blan gran Djoû
Ki vo prin tou l' tan,
Safé k' mi, d' sû djalou !

Alè ! rvènè d' lé mi 'n miyèt
Trikoté doûla a l' fèrnièt.
Sè bon, savè, kè d' vo sintis
La, bî d' lé mi
Pindan k' dju skri,
Vo stè 'l pètit lumrot ki brûl dèvin l'églîz !
Esk'on n'è nî eûreû
Insi a deû ?

Eyè pal nût môgrè k'vo bèrdèlis
Tékfwa in koû
Kan d' dèskindroû,
« — Vo vla ko din lè nuwéy,
Vo tièt inskôféy ! » —
Dju n' sû nî tris,
Dju ri, ô kontrér,
Eyè bî souvin, kan d' vo-z-é inpéchî
D' fé 'n bon' Nût kom vo voûrî,
Eno ? Kè sè bon k' dju m' rakrochis
A vo kwich,
Kom si s'î dè grosè rasèn
Ki von pèrfon din l' tèr.
Din l' tèr ? Sè kom in mistèr
Pusdi k'èl nût, li, èl m'intrinn
O stwalî dè pinséy,
Mè k'a vo rinbrasî dju sin monté dèl séf
Dè rasèn duska mè léf.
Sa fé k' pal Nût, — riyè 'n bèkéy, —
In rdèskindan dou sièl,
Dju vo sin kom dou mièl !

XXI.

Sè pal nût...

Sè pal nût, kan vo-z-astè skran
D'avwâr tro fé « an »
In rlayan
A toûr dè bra
Dè gran koû d' flaya,
Kè 'l bint a l' tèr va kouminchî !
Vo savè bî,
Din 'l nwâr payi dè kèrbènî,
Ki fô bouvlé, rbouchî lè trô,
Aprèsté 'l tay', sougnî lè kvô,
Pou kan 'l bint ô kèrbon
Véra ô fon.

'l bint a l' tèr, k'è d' din no koûr,
Sè lè Nûton ki travaytè foûr :
I rmètt' a plas
Tou lè bidon,
Tou lè-z-osti.
I rlâftè par la, i rèskurtè par si
Din tou vo mézon.
Vo san, vo keûr è vo stoumak
Pour yeûs, i n'ya nî krik ni krak,
Tou dwa krèchî :
Vo-z-onk, vo chfeû è vo-z-ocha.
Sè dè fin-z-ouvrî ;
I rklaptè minm, kan i fô,
En piès ô sa, si ya in trô.
I vûttè minm mèt dè kostè
Pou kan vo srè vî, aseûrè,
Dè liâr, kè sè 'l grès dè vo pia.
Sa fé k' vo srè pu bia
L' leûnmangn ô matin pou vo lvé
E vo-z-in dalé,
In ruminan tou vo pinséy
Kom in bon è brâf ouvrî
Ki travay voltî.

XXII.

Môgrè lè rat èyè lè leû...

Môgrè lè rat èyè lè leû
Lè-z-asazin è lè mourdreû,
Môgrè lè djin ki von volé
Lè ka ki keûrtè marôdé,
Môgrè lè bièt ki sinttè mé :
Lè punés, lè markot èyè lè singlè,
I n' fô nî dîr dou mô dèl Nût,
Sè 'n saki ki no fé dou bî !

Sè no keûr li k'èl vwa voltî.

Sè 'n fîy, vèyè, ki vî d' si lon
Ki vî d' si lon è d' ko pu lon,
K'èl a branmin d'istwâr din l' tièt
Pask'èl a roûlè avant d'yèt
Doûsi d'lé nou, tou kont dè nou,
Kom èn bon' fîy, dèsu no g'niou.

El no prin tou lè djoû pal mangn
E no-z-inminn pa dè kavangn
O fon d' nou minm : sè 'n djiroleûz,
No ll'askouton,
No l' ragidon,
El èst eûreûz !
Pou nou, k' s'ê bon !

XXIII.

Vèlla avû vou bî pèrfon...

Vèlla avû vou bî pèrfon...
Kom pou dalé ké du kèrbon ;
Vo touchè tèr su vo n'ânm
Su lè tèr dè vo mam.
In raplè bî ? I fzoû si doû,
Si bon kan 'l vo noûrichoû.
Vo n' dèvî nî klinkî,
Mè vo vîvî,
Vo sintî ;
Vo stî kom in pti mwan'
Ki n' pinsroû fok k'a sint Antwan'.
In rapèlè bî, èno ? d' vo mouman,
Kan 'l Nût in pal ?
Paskè s'î 'l tan,
K'èl vo-z-a dnè tou sk'èl avoû.
Sî 'l tan
K' vo-z-astî, fôt-i kwâr
Si eûreû,
Si eûreû,
K' vo ll'avî si a bèl, kè vo l'èrgrètè ko
Eno gran so ?
Vo voûrî ralé doûla ?
« Alon, alon,
Fré Walon,
Vo sarè bî mieù pu târ...
Pu târ... »
Eyè 'l Nût rakont dè-z-istwâr
Sk'on vîra pu târ,
Pu târ...
Mè vou, ki a sondjî a s' mouman,
Vo brèyè kom in infan.

XXIV.

Nût èrvî ko.

Nût èrvî ko, èl vo konsol,
Avû 'n bon' parol.
El vo don', pou vo rapéjî
Dè bonè pikant a chuchî.
Dalon 'n miyèt pu lon, 'm fi,
K'èl vo di.
El vo fé pasé din vo châr :
Sa n'è nî dûr, sa n'è nî tinr,
Sè 'n sakè d' drol kè vo sintè :
Vo n' savè pu yusko-z-astè !
Vo glichè tékfwa su dè piér,
Mè 'l Nût vo rsak pour vou nî kér,
El vo rakont tou sou k'èl sé
E k'èl a apri a l'èskol.
Sa vo chèn drol
El vo di minm k'avû tou sa,
Avû vo châr è vo-z-ocha,
Vo pourî porté su vo spal,
El mont t'intiér èyè lè stwal !

XXV.

L'Kèmin è lon.

In vo rakontan dè-z-istwâr,
— El in troûf din tou sè tirwâr —
El vo di tékfwa d' ragidé par in wô.
El vo mous lôvô
Lè pèl dou stwalî.
— Sè la, aseûrè, k'on l'ya dnè sè-z-î.
El vû vo-z-in dné pou k' vo fuch kontin.
« S'èst a mi, k'èl di, pèrdè l'ardimin,
S'èst a mè parin. »
Eyè 'l vo-z-in mè din vo mangn,
Vo djûrè avû skô leûdmangn.

XXVI.

Sou k'èl Nût...

Sou k'èl Nût vo-z-a dnè : sè trézor,
Lè-z-avè mi din vo koffor ?
Vo n'in volè nî ? El vo minnra alyeû
Eyè vo srè eûreû.
El rint in d'din d' vou ;
On fra 'l vôy duskô d' bou.

Vo vla din dè trô,
Din dè grot avû dè l'yô.
Avè dja vu lè grot dè Han ?
Sou k'èl vo mous è bî pu gran !
Eyè tou sa è d'din vo koûr ?
Vo vo rsakè 'n miyèt du boûr
Kan vo vèyè 'l djeù dè sèt sin,
Sèt inosin,
Ki s' tronpt' ètou in vo tronpan,
Kom dè roûleû avû dè monvé fran.

Adon 'l Nût djûra avû vou
El krîy « koukoû »,
Eyè ko in koû
El vo-z-infîl lè pèl dè sè-z-istwâr
— S' ki fô lè kwâr ? —
El pal dè sè parin dè d' lon,
K'èl rinkont tékfwa in kouran,
Kom èl lè fé tou l' tan.
Vo riyè kom in pti so
A tou sè mo,
Sè kom si vo sèrî ô sirk,
Ou k' vo vîrî 'n lantèrn majik.

XXVII.

Kè s' fuch in janviè !...

Kè s' fuch in janviè,
Kè s' fuch in désinp,
El nè vî jamé tro tinp,
Ey' èl n'in di jamé asè,
El Nût.
Paskè, vèyè, sè 'n si bèl fîy
K'a stè a skrèn din tan d' famîy
Su tèr, din l' Bèl, èyè lè stwal
Din lè-z-èstwal è ko pu lon...
Kom èl pèti navîr din lè vyèyè kanson,
Ou bî 'l Chapèron roûch, èyè 'l gran Barbèbleû
K'on rakont a lè-z-èfan
Pou leû fé avoû peû.
El Nût in rakont tan,
Pou lè pti èyè lè gran,
K' vo n'astè jamé skran :
Sè nî dè babûs, sè-z-istwâr san parèy,
Pusk'èl vivoû avan 'l solèy !

XXVIII.

Insi l' Nût.

Insi 'l Nût vo-z-a apri
Tou sou ki ya d'din vou,
Tou sou ki yaroû minm ô d' bou
D' tou
El vo-z-aprin toudi,
Toudi,
S' ki vi din l' tèr,
S' ki vi din l'yô ou bî din l'ér,
Minm din 'l Bèl èyè 'l solèy,
Minm din lè stwal, sè tou parèy,
O sin diâl è ko pu lon,
Duskô bon Dieù, si d'a yun ô sièl.

Sè la k' vo mouman a di ki dmoroû ;
K'il a 'n grant barp daboûr
Ko pu bèl
E ko pu blank kèl sièn sin Nikola.
Mè k'il è ko branmin pu bia
Branmin pu foûr
Eyè branmin pu djus ètou,
Puski vwa tou !

Vo sè bi, èno, k' sin Nikola
Roublîy' tékfwa
Lè pti-z-èfan dè poûfè djin.
Mè li, lôvô tè, li l' vî bon Dieù
Ki mark tou din in gran kalpin,
I n' roublîy jamé pèrson'
Nî pu lè djin, k' lè bièt ou lè kriyô
Tou s' k'èst in ba,
Tou s' k'èst in wô,
Tou s' k'on vwa doûsi ou doûla :
Lè rich, lè poûf, lè sèk, lè kra,
Lè pu malin kom lè pu so,
Pour li
D' vo l' di,
Sè tou twal parèy a m' sôro !

XXIX.

Sa fé k' si l'Nût.

Sa fé k' si 'l Nût èn véroû nî
Tou lè djoû d' vo vîy
K'èl bon Dieù vo don' ;
S'èl nè véroû nî tout a l' bon'
Rintran skô fon,
— Lè gro i son, —
Din vo mézon,
Vo n' sârî
Rî,
Mè rî du tou ;
Vo dmorrî la kom in kayô,
San pouvwâr dîr ni û ni ô.

El Nût, èm fi, sè 'n bèl koumér !
El in sé pu lon,
Din 's pèti doû,
Branmin pu lon k' vou
Din tou vo koûr.
Askoutèl daboûr,
Konpèrdèl,
Mtè tou sk'èl di bî a plas din vo tièt,
Vo srè eûreû
Dè n' pu vo sinti tou seû
Eyèt potèt,
K'avû 'l tan,
Vo fré dîron k' vo stè savan,

XXX.

D'é ko parti...

Pou 'm feùm.

D'é ko parti
Pal nût,
Avû 'm krèyon su du papî,
O sinperfout — sè vou ki l' di
Oûr dè no li.
Tékfwa dju dmeûr la si lômin,
Dju trinn su l' kèmin
Ki mont duska 'l Bèl aseûrè,
Kè vo vo dmandè :
« Mè kèski fé ? I va vîr lè fîy
Eyè i m' roublîy ».

Sroû 'n bèl afér
D'dalé vîr in ôt koumér !
Sè bî k' kan on a frékantè
Avû 'l nwâr Nût,
Sè bî k'aprè,
Doûla d'lé vou,
Dèvin vo bra, intrè vo g'niou,
I fé pu kô, i fé pu doû !
Sè bî k' vo ganp son tou parèy
Insi pal Nût
A dou solèy ?

Lèyèm m'indalé
Dju r'véré,
Eyè adon,
No-z-infonsron,
Si pèrfon
Din 'l tèr dè no keûr,
Kè l'arzî
N' sè dèstakra jamé d' no pî.

El Kanson d'no vwa.

I.

El pu bèl kanson dou mont.

El pu bèl kanson dou mont
Sè l' sièn dè no vwa.
— Sa dèskin èyè sa mont, —
Sè l' kanson dè son
K' no kanton mieù k' dè mouchon,
Nou lè djin ki séttè skrîr
E ki séttè lîr,
Osi bî k' chuflé
Ou parlé !

El pu bèl kanson dou mont
— Sa dèskin èyè sa mont, —
Sè l' pètit kanson dè son,
Sè l' pètit, pètit kanson
Ki s'inkeûr
Oûr dè no goyî ou bî oûr dè no keûr,
Pou kachî après 'n saki
Ki no-z-intin,
Ki no konprin
E no mè din s' paradi.

El pu bèl kanson dou mont
— L' sièn ki dèskin ou bî ki mont, —
Sè l' vyèy kanson
Dè son
K' no dzon.
Avû leû bia djeù
Ki no fé parèy ô bon Dieù !

II.

Vo-z-avè rinvèyî lè mo...

Pou 'l mètsin Nopère.

Vo-z-avè rinvèyî lè mo
Ki dormin't ô kulo din m' tièt.
Il on djwè din m' li, lè marmo,
A rwé in l'ér tou lè kouvèrt.

I s'on batu a koû d' kousin
In tapan foûr dèsu leû tièt ;
Il on fé plouk su l' travèrsin,
Il on ragidè pa l' fèrnièt.

I s'on muchî pa dzou lè dra
Pou rîr dèl lummiér k'î kandjéy :
Yavoû 'n sakè... mè k' sa î bia !
Ki leû fzoû peû 'n pètit bèkéy !

Il on dmorè la bî lômin,
Pou l' plézi d'yèt yun kont dè l'ôt !
Vo-z-avè vnu vîr, vou, Mètsin ,
« Bî, kèskè vo fèt la, vou-z-ôt ? »

Kè vo-z-avè di in riyan.
Lè mo s'on bî rât astanpè :
I vo-z-on di, — sè dè-z-èfan, —
« Nou-z-ôt, nou-z-ôt, no-z-avon djwè ! »

III.

Apèrdè...

El Nût m'a di k'èl introû
Tou lè djoû
Din vo mézon.
Pa yu adon ?
Bî ! Pa lè port èyè pa lè fèrniët
Dè vo tièt.
L' pu souvin pa vo bouch, aseûrè, —
Kè sè minm adon k' vo ronfyè, —
El glich insi su 'n sakè, —
On diroû in trotwâr roulan.
Sè kom dou vifarjan
K'èl rinkont tou lè djoû in vnan
D'èn pètit èstwal, ou din 'n planèt
Yusk'èl s'arèt
Pou rsakî in nanvé s' n alèn,
Mè sè nî lè pèn,
El a mieù vni d' lé vou.

Ey' èl m'a di linsi
Ki foûroû fé djwé sa, — èl parloû d'èl lank, —
Kom lè fîy kan d'astoû gamtia,
Fzîn'tè sôtlé dè p'ti-z-ocha.
El djwin't a bèk,
El lè rtournin'tè, èl lè touchin'tè
Dèsu leû g'niou,
Dèsu 'l koupèt
Dè leû tièt.
« A mè fo, a mè do » : on touchoû,
On touchoû tou,
On riyoû,
On tatloû.
« A mè fo, a mè do » : s'î in bia djeù d'èfan !

Ebî ! mètnan
K'èl Nût m'a di in fzan dè métimus :
Dit a vo Fré Walon ki féstè djwé leû lank ;
Dit yeû k' tou kominch par la !
Dit yeû k' lè djin son dèvnu dè-z-om,
Pask'il on seû skrîr
Eyè lîr.
Dit yeû ! Dit yeû k' tou kominch pa leû lank,
Kom i n' vittè k' pa l'r !
Sè l'ér k'èl voloû dîr ?

D'aboûr, Fré Walon,
Apèrdèl,
Ruminèl
Din vo tièt
Kom lè bièt
Ki rmachtè leû foûrâch,
In tapan, — ragidè bî, —
Leû bia-z-î
Si lon, si lon,
K'on diroû
K'èl lîzt ô pu pèrfon
D' leû n'ânm, èyè dèl nôl, èyè dou mont ètou.

IV.

A l' lins !

Kan no-z-astin' pèti gamtia
Ki djwin't ô yâr ou bî ô ma,
On aploû lins èl lign dou pa
Yusk'on s' mètoû pou rkominchî !

On partoû dè dla, on raloû doûla
Kan on vo dmandoû pour vou ko djwé 'n pâr.
Mè on survèyoû tou lè-z-agonâr,
Si vo-z-astî dok, là vo l' moustrî dja !

I m' chèn a vîr kè tou mètnan,
Lè djin voûrin'tè djwé 'n bèl pâr
In fzan 'n grant bint bî a l'avnan,
In n' lèyan pu rî a l'azâr !

Mi dju vû bî, paskè lè mo
Lè mo k'on no di in fransè
I son si drol è si uzè,
K' no n' konpèrdon pu no parlè.

Si vo dit « Komunis », on intindra « bandi ».
Si on di : « Ortnouvô », sa vû dîr « Ortansyin ».
Kan l'inmi è batu, sè ki vo fou 'n rakléy !
Bî rât dalé in wô s'ara kér a l' valéy !

Askoutè lè mètsin, lè jûch, lè-z-avoka,
Lîjè din lè gazèt, lè lîf èy' insi d' swit,
On a mi in fô nè, on no pal maskarât,
I fô kriyî a rmèt... sa n' va pu, sè djeù la !

A l' lins ! A l' lins ! on va tou rkominchî !
A l'lins ! A l' lins ! on va tou dèsfasé !
A l' lins ! A l' lins ! abîy ! abîy !
Ralon' a l' lins mon Dieù don si vou plé !

Pou m' fré walon
Jozèf Faucon.

V.

El plank.

Vo-z-avè stè sézi
Fré Djozèf,
Paskè lè mo k' d'avoû apri
Kan no djwin' inchèn a l'èskol,
On asplouyî si foûr, si foûr,
Su l'uch d'èm sètièm sin, —
Sè l' sî ki sin,
Tout a l' koupèt
Dè no foslèt, —
K'il l'on fé volé, k'il on tou skouftè
Eyè tou ramounè !

Vo dit : « Sè drol ».
Sè drol !
Pourtan vo montè bî skô gèrnî d' vo pinséy
Pou ranchné din lè soûr ;
Vo savè bî k'on rtwèf tékfwa in wô d'èn plank,
Pa dzou deû doû d' poûsiér,
In lîf, in djeù, èn sèrinèt
Kè vo tnè din vo mangn, lômin,
A vo bon sin,
Pou sondjî a s' ki ya d'din.
Va savè bî k' tou sa fé rmouvé tou vo san !
A ! vo djonn tan !
Eyè vo vla parti ô trèvî dè pousiér
Duska 'l sèmintiér...
Yusk'on ll'a mi tro tinp, 'l sièn k'è vu si voltî !
Sa fé k' dju vî doûsi, avû 'n pètit skrîvèt
Rapèlè no djonn tan, k'on djwoû inchèn al bal,
Din l' koûr d'in èskol, vo savè bî ayu.

In raplè bî, adon, k'on voloû inpéchî
Tou lè skolî
D' parlé walon ?
Eyè k'on donoû 'n plank a tni
Pindan lè djeù ô si k'î pri ?

On povoû pasé 'l plank
A yun k'on intindoû
Parlé patwa ètou,
Sa fé k'on gignoû...
Mè kan on avoû fé mank
A sou k' dè mèchan mét avin'tè dèsfindu :
« Tènè, vla 'l plank »,
Eyè vo dmorî tou pèneû !

El plank, s'î bzan,
Kan vo koumarât, in djwan
Riyin'tè d' vou !
S'î 'l minm k'on sèroû pri pa s' kou !

Ebî ! Fré Djozèf, pour mi 'l plank, sè 'l fransè
K'il l'a mi
Din lè mangn dè Walon.
Mè tou mètnan d'é fé volé 'l plank padrî m' ku,
Dju l'é rwè, dju n' sé nî yu
Pa dzeûr dou mùr...
San print mè mzùr !...
Eyè mè mangn tou mètnan,
Mè mangn èyè m' tièt
Son dèvnû si lidjèrt,
K'on dîroû t'taninkoû,
K' dju m'é rtrouvè kan d'daloû 'm pièrt.
Eyè sè tou parèy
K'on rsakroû
Dè boulo d' wat oûr dè mè deû-z-orèy' !

Pou Mamzèl Denise Labouchère,
Ki a rkopyî mè di rimè.

VI.

Vo poupa m'a di.

Vo poupa m'a di,
K'a fors d'avoû skri
Tou mè di,
Vo-z-arî pri gou
O walon ètou !

Sa n' mè sézi nî !
En djonn fîy d' no payi
Dwa sinti
S' ki ya d' bon,
Eyè d' foûr
D'aboûr,
D'in l' walon !

Mè pourtan, mamzèl Dènîs,
Tékfwa kan on l' ravîs,
No walon è 'n miyèt rût,
Il arok kom dè kayô,
Ou bî sa brotch èyè sa vût
Kom dou siro
K'on in mè pa d' tavô
S' bouch èyè 's nè, sk'a sè-z-orèy.

Way, no parlè sè tou parèy
A dou kra ou à dou spè !
Sè 'n sakè
K' lè djolîy ptitè Mamzèl
Ki ll'on tro a bèl,
N' minchtè nî voltî
San 's fé priyî ;
El on mieù lè pti patè...
Lè karot al krèm dou fransè...

D'é pourtan pinsè,
Puskè vo-z-avî pri gou
O walon ètou,
K' si dè djonnè fîy ki son bèl kom vou
Volin'tè parlé in walon kom nou,
Kom nou lè-z-om ki son pu dûr, —
K' leû mo sè kom dè bal ô mur, —
S'èl volin'tè parlé kom nou,
In pasan pa leû léf lè mo srin'tè pu doû !

VII.

D'ju vouroû...

Pou 'l Mètsin Nopère.

Dju voûroû bi, savè Mètsin,
K' vo n' dèmorrî pu si lômin
San vni 'm vîr.
D'é tan èyè tan a vo dîr !

Insi, komin skè dju voûroû
A pour dou bon,
Aprint a lîr èyè a skrîr
A lè Walon,
Sè din lè lîf kè dju l' mètroû.

Vèyè, mi, dju sû kom dèl l'yô
Ki vût doûla, tè, oûr dè tèr,
E ki s'inkeûr tou l' lon dou kmin.
'St-in pti richo
Pou lè gamin a pî dèskô !

Vou, Fré Mètsin,
Vo-z-astè yun dè pti gamin
Ki vièntè pou fé dè-z-astanch,
Pou ragidé sk'on vwa din l'yô.

Alè !
Vnè ragidé ! Vnè,
Frè Mètsin !
Eyè vo m' dîrè
Kan dju kafouy,
Si vo vyè dou siètl ou bî dè bèrdouy !

VIII.

Charlè Kin.

On rakont kè Çharlè Kin, —
K' sî in Flamin, —
Kin dè Flant èyè d' l'Enô,
Parloû Walon bî kom i fô.
Eskè s'î nî in Kin dou Rû,
K'on di ko ôdjèrdû,
In Prins dè Kroyi
Ki ll'avoû alvè par si ?
Kan il a dèvnu rwa d'Espagn
Eyè minm inpèreûr d'Almagn,
Il a apri
A parlé sèt lank k'on di.
Sèt... pou s'èsplikî avû tou sè djin :
In latin, in grèk èyè in italyin,
In èspaniol, in alman èyè in flamin,
In walon :
Sa fé bî sèt tou ron.
« Avû lè koumér, pou yèt doû
Dju pal italyin, li, ki dzoû.
A lè savan,
I fô parlé latin tou l' tan.
O bon Dieù, in èspaniol ;
A mè kvô, sè drol,
Dju pal alman ou bî flamin.
Mè pou bî 'm fé konprint dè djin
Eyè lyeû fé intint rézon,
I n'ya fok k'èl fransè ou, ko bî mieù, 'l walon ».

IX.

Walon - Pikâr.

Lè djin d' Namùr è d'a kostè,
I s' dîztè « Namurwè ».
Invî Nivèl, Braban walon,
On vo di k' sè dè Brabanson.
A Liéch, Vizè èyè Esneû,
Sè dè « Lîdjeû ».
A kè mank k'on n'a fok trouvè
« Hennuyers »
Pou loumé lè djin d' l'Enô,
Tou ll'on d' la En èyè d' l'Eskô.

Sè nî walon, sè dou fransè
Télmin fayè,
K'on n' sé nî ko sou ki fô dîr :
« Annwiyè »
ou « ènwiyè » ?
Non mè san rîr,
Esk'on n' dîroû nî 'n kaskèt
Dè chanpèt
Dèsu 'l tièt d'in kurè ?
« Annwiyè »,
« Enwiyè » ?
On n' no-z-a nî dnè in non
Bî walon ?
On n'aroû nî seû azâr ?
On aroû dvu dîr : Pikâr !

X.

Lè mo.

Lè mo, lè mo k' no dzon,
Dju n' saroû nî mieù lè rmèt,
Fré Walon,
K'a dè pidjon.
Dè pidjon... vo d'avè potèt,
Vo lè vyè si voltî
Su 'l bél ou d'din vo pidjonî !

Kè s' fus dè pikayî,
Dè gro bleû ou dè roucha,
Vo lè trouvè si bia, si bia,
Kan vo lè pèrdè a vo mangn,
Apôprè kom dè pti sangn,
Ou dè pti Jézu
K'on a peû d'asplouyî dsu.

Vo lè pèrdè, leû pat intrè vo doû,
In nanvé,
San lè sèré
Eyè vo sintè k' sè doû
Leû pleùm pa dzou !

Vo sintè bat leû pti keûr ;
Vo buvrî bî leû kouleûr
Avû vo léf, pa pti koû
Kom dè bètch dèsu leû kou,
Yusk'on diroû
K'on a mi
Dou vèrni.

Vo ragidè leû jônè-z-î,
Tou fran,
Tou ron,
Ki vwattè lon,
Pusk'i rkounwattè vo mézon
In rvènan
D'Orlèyan ;
Minm dè Daks : sa sè l' pu foûr,
Kan 'l gro Bleû va ô konkoûr !

Vo-z-ouvrè leû pèna,
— Ragidè sa ! —
Kom on stin sè kart din 's djeù,
Pou vîr mieù
Lè triyonf k'on a !

Vo mo, k' sè dè pidjon,
Lè-z-avè bî rinli
Pou avoû dè pri,
Kan vo frè kouri ?

Vo mo, k' sè dè pidjon,
Lè-z-avè bî akouplè
Si vo-z-alvè ?
I n' no fô pu d' bastardè !

Pidjonis èm fi, voûrî avoû l'ér
K'ârî dè kampinér ?
Nonfé, èno ? Lè mo walon
I pûttè dalé lon,
Minm ô konkoûr dè Rom : sè lè mèyeû pidjon !

XI.

Lè Lèt.

Lè lèt, kè no skrîvon avû
Kom « a, è, i, o èyè û »,
Vo n' savè pu 'm fi, k' sè dè-z-imâch
Ki vo paltè
Kom lè sièn dè vo kayè ?

Vo kwayè k' sè dè gribouyâch
Ki n'on nu sin, dè kafouyâch
Kom tou lè sî
K'on fé d'in preùmî
K'on è skolî.

Nonfé ! Nonfé : askoutè bî :
L' sî k'a indvintè 's djeù la,
I ya lômin d' sa,
Dju kwa k' sî in Latin,
S'î bî seûr in malin !

Tou lè sin' dèl kroûzèt,
Kom on dzoû din l' tan pou loumé lè lèt,
I vûttè dîr èn sakè d' si drol,
K'on nè l' sé minm pu din lè skol.
On ll'a roubliyî
Puskè sa vî
D'in mont kè lè djin
N'avin'tè nî ko leû sèt sin !

Insi paskè dè-z-om on trouvè dè-z-imâch
Pou yavni a parlé
D'aprè dè sin' k'on skri,
Na-z-avon kandjî no ramâch
Eyè no kri,
No sézismin,
No plézi,
On lè-z-a di
A tou lè-z-ôtè djin
Ki on konpri.

San lè-z-imâch k'on fé pou skrîr
Sondjè k' lè-z-om arin'tè dmorè
Ottan dîr
Kom lè bièt, — sè bî lè tchî, —
Lè poûfè bièt ki konprinttè si bî
Sou k' leû mét di,
Mè pou no parlé i n'on k' leû-z-î
Eyè nou-z-ôt, nou-z-ôt lè djin
Avû no bouch èyè no-z-orèy,
Parèy ô bon Dieù,
Avû lè lèt, on a fé dè mèrvèy !

XII.

El preùmî sin'.

El preùmî sin' dè l'èkritur, Fré Walon,
Sè l' ron,
Sè l' lign k'on n' vwa nî l' kouminchmin ni l' dèbou ;
Sè nou.
K' no ston bî louyî din in sa :
No pia.
Sèparè k'on dîroû
D' tou s' ki vi a kostè d' nou !
Sè nou
Kom dè bia pun k'on a koyî, —
Adan ou Ef, dju n'èl sé nî, —
Sè nou
Kom dè pun tou ron
K'èl vin a fé kér d'in pumî,
El gro pumî dou mont
Avû dè rasèn si pèrfont
Eyè dè brank si lonk, si lonk
K'èl touchtè tèr è sièl
Kom èl toûr dè Babèl.

El ron, vèyè,
Sè 'n sakè d' si bî achvè,
Sè 'n sakè d' si pur,
K'on ll'a chwazi din l'èkritur
Pou rprézinté in Om ki pal
In Om ki di
Tou ski sin in li minm è ki li din lè stwal !

XIII.

Lè vwa sonant.

Kan vo stî pti,
Pou vo-z-amuzé vo poupa a mi
En bèl fwèy d'yèrp intrè sè poûs.
Il a souflè s'n alèn la dsu,
Vo-z-avè intindu
'n pètit tronpèt.
Sa n' koustoû nî kér :
En mîlèt d'ér !

Ebî ! din no goyî no-z-avon dè langèt
Kom èl fwèy d'yèrp,
In souflan mèyeû, —
S'èst in bia djeù, —
In doû pu ba, in doû pu wô,
En bèkéy pu foûr, èn bèkéy pu doû.
Dèspû a duska ô,
On mont k'on dîroû,
A l' koupèt d'in toû,
Ou kom si vo kantrî « do ré mi fa sol la si dô »
« A â è é i î o ô ! »
Aprè, sa va kom in rouloû
Ki dèskindroû :
« Dô si la sol fa mi ré dô »
« O ô ou oû eu eû u û ! »

In raplè bî
Kan vo kantî :
Do ré mi fa sol la si ut
Tou lè flamin sè dè flayut ?
Fèt èl minm avû lè lèt
Sa n'è nî si bièt,
Vo n' dîrè dou mô d' pèrson'.
Vo-z-intindrè bî kom sa son'
Lè vwayèl dè no walon
Rimtchitchim dèsu 'm violon !

XIV.

El preùmî son.

El preùmî son k'on fé vûdî
Oûr dè s' goyî,
Sè 'n pètit vwa :
Sè a.
Vo stè sézi, 'm fi,
Vo dit : « a ! »
Ragidè bî 's lèt la,
Kom on l' vwa
Din lè lîf : « a ».
On dîroû 'n saki ki s'in va
Avû 's pans padrî, 's pans d'a.

Mè l'istwâr dou a,
Sè branmin pu bia.
Vo n' volè nî 'm kwâr
Kè tou lè lèt on leû-n-istwâr ?

Pèrdè 'l ron kè yun d' sè pwin
S'inkeûr radmin ;
In pwin,
Sè vo souf, sè vo-n-èspri ;
Sè l'ér kè vo fèt vûdî,
Par in wô, oûr dè vo goyî ;
Lè vla parti
Kom èn pètit sori :
« a » !
In skrîvan 's sin' la a tèr ou su in mur,
Kèsk'on vo di din l'ècritur ?
On vo di :
Poûsè 'l preùmî kri ;
Eyè vo vwa
Fé « a ».

L' pètit keûy k'on skri pa dzou
S'èst in louyin,
Pusdi k' lè lèt sè kom lè djin :
Tou seû
On è maleûreû.
Sa fé k' lèt ou djin,
On s'agrôy a sè vijin !

XV.

In Kolè d' sonant.

A

A, sè l' bondjoû k'on di, tou kontin a 'n saki
Sè l' pètit vwa k'on fé kan on a stè sézi
'n mîlèt... ; s'èst in mouchon k' vo-z-avî din vo mangn
E ki s'invol doûla su in moncha d'èstrangn !

A, sin bon kom dou lé k'on bwa vûdan dou pi,
Dou bon kra lé krinmeû avan ki fus bouli ;
Sè l' gou dèvin vo bouch kan vo mindjè dou grangn
Kè vo-z-avè spiyî, su l' kèmin, din vo mangn.

A, sè l' flér dou bon pangn ki vût tou kô du foû
Kan vo mouman a fé, pour vou, in pti panion ;
Sè l' goû d'èn frikaséy k'on fé a vo mézon

E ki mont a vo nè, ouvran l'uch taninkoû,
A, s'èst in son ki vût, mè k'on sin ko din s' koûr,
Sè vo-z-î ki s'ouvritt' in avan dormi foûr.

XVI.

Æ

Poukè s' kè lè Fransè
On skri « è » ou bî « ai » ;
Pou moustré 'l deûzièm vwa
K'on fé aprè a ?
Sè 'n drol d'istwâr :
El fé pinsé a Jul Sézar,
El gran mourdreû k'a vnu par si
Avû tan è tan d' sôdâr,
Kè lè Romin son dèvnu mét dè no payi.

In latin on l' loûmoû : « Cæsar »,
« Julius Kèzâr »,
K' sè minm dè dla k'on a di « Kzâr »
Ou bî « Kèzèr »
Kom lè-z-Alman d'avan l'ôt gèr.

Pou lè Latin « æ » s'astoû « è »,
K'on skrîvoû in mtan a kostè
Dèl preùmiér lèt « a »
In pti baston nî pu wô k' sa :
Al.
Sa voloû dîr : pousè ,
Pousè,
L'ér kè vo frè vûdî
N' mîlèt pu lon, d' vo goyî ;
Pousè kom pou a, 'n mîlèt pu lon,
Ragidè :
Al.

Lè deû dèsin akinnè
On fé « æ »,
è !

Mè lè Fransè n'on rî konpri,
Sa fé k'on a skri
« ai » ou bî « è ».
No fôra fé kom yeûs ètou :
Môgrè Kæzâr è môgrè tou,
L' deûzièm sonant in walon pikâr,
Fô kè s' fuch « è » môgrè l'istwâr
Eyè môgrè Julius Kæzâr !

XVII.

È

E, sè kom s'on annyoû din dè boul dè ranpwèl
San bî savoû s' kè sè ; sè dè roûchè grouzèl
K'on kôy dèvin s' gardin, in pasan, ô grouzlî.
Sè 'n pikant a l'oranch ki kéy dvin vo goyî !

E, sè l' flér dè kaklinch, dè fréz ou dè fourdrèn
K'on va kachî ô bo avû 's pètit vijèn
Ki s' léyroû bî doné in bètch su sè machèl,
Pou k' vo lyi rinplîzis tou s' muzèt, li, mamzèl !

E, sè s' kè l'infan di in moustran avû s' doû,
Sè 'n mîlèt dè surprîz ki kakèy vo-n-orèy ;
Sè 'n pètit pok k'on s' fé a s' tièt ou a s' gènioû.

Es in kri ki dèskin ou ki vût oûr dou keûr ?
Es dèdja l'alowèt ki mont invî l' solèy ?
Es èn vwa ki s'in va ou vo keûr ki s'inkeûr ?

XVIII.

A èyè I.

N'è jamé dmandé
Poukè sk'on mè
Kom èl ko d'in klokî
In pwin su î ?
Si vo l' roubliyî,
Kèsk'on dîroû d' vou
Non dè djou ?

Si vo sondjè bî
K'in pwin, sè l'ér k'è fé parti
Su lè langèt dè vo goyî,
Si vo sondjè k'avè di « a » èyè ko « è » avan d' dîr « î »,
Si vo ragidè : ,
« AI »
K'è dèvnu « æ » kan on skrîvoû
Eyè « è » kan on lijoû ;
Si vo ragidè
L' pèti baston k'èst a kostè,
Vo konpèrdrè
K' si on a mi in pwin pa dzeûr,
S'î pou moustré k' vo n'alèn s'inkeûr !
Sè l' twâzièm vwa,
Sè vou ki vû dalé pu wô,
Toudi pu wô,
Pou vo gonflé kom in balon.
Sa fé k'èl pwin, lè vla parti :
L' djeù dè vwa n'è nî fini !

XIX.

I.

« i », vo stè si sézi, kè vo n' savè nî ko
Si vo dvè rîr ou brér : vo dmorè la a sto.
Mè vo kriyè radmin, mè vo poûsè in kri :
Oûr dè s' gayol, il è parti, vo kanari !

« i » 'n léy rî din vo bouch ; pon d' gou dvin vo goyî !
On dîroû, l' pèti los, ki vû spité a-z-î
Pou infîlé sè pèl a lè pway dè pôpiér |
« i » sè l' pwint d'in èsplink, din vo kwich pa 'n koumér !

« i » ri kom in sinplo ou bré kom in browér ;
« i », vo stè insblouwi, « î », sè kom in èklér ;
Sè n' kalot ki fé vîr tékfwa trint-chî kandèy !

Avû « i », st-in tèrél ki int din vo-z-orèy,
I va ko pu pèrfon k' s'on arachroû in din
Mè vla 'n sakè d' bî drol : « î » n' fé jamé d' souyin !

XX

O

« ô » rapèl taninkoû l' gou k' vo-z-avè wardè
Dou tan k' vo-z-astî ko din l' koûr dè vo mouman.
L' gou d' rint lè-z-ôt kontin ou d'yèt raboulotè ?
L' gou d' doné ou d' sakî dou lé spè kom dou san ?

« ô » vo-z-astè maflè ; « ô » vo kourî tro fèl ;
« ô » vo vla tou pâmè ; « ô » vo n' vèyè pu klér ;
« ô » vo n'astè pu vou : vo stè l' mont tout intiér
Plangn kom in û, gro kom èn boul, gran kom èl siè l !

« ô » broûy din vo-z-orèy : abîy d'é 'n tourniyol !
Sè vo deû-z-î ouvri kom dè port dè gayol ;
Sè l' bon Dieù ki vo sèr sè pu foûr din sè bra

Kom kan vo-z-astî pti, in raplè, vo popa ?
« ô » : vo-z-èfan arîftè pou vo bistokî :
Sè 'n larm kè vo sintè glichî oûr dè vo-z-î !

XXI.

Ou = Oe.

Kan on arîf a l' fièstichùr,
Kè s' fus d'in toû ou d'ès goyî,
I fô rdèskint ô pî dou mùr
Paskè lè son kacht a vûdî !
Dè sèt, i dmeûr ko twâ vwayèl,
Purè sonant tout ôsi bèl.
On lè fé d' l'ôt kostè dou toû.
In wô dou palé on di : « ou » ;
« Eu » è rwè, li, 'n mîlèt pu lon ;
« U » vî 'l dèrnî a l' porsèsion.

On n' vwa nî foûr klér su l' damâch,
Ya dou brouyâr, dè kafouyâch !
Vo n' sârî ni dîr ôdjèrdû,
Kan, dèl Louviér, dalan ô Rû
Vo pasè pa Goûgnér d'aboûr,
Si vo dvè dîr : Oudin Gôgnî
Ou bî si sè : Oudin Geugnî ;
In fransè, vo n'èl savè nî,
Mè in walon, vo l' vèyè bî :
« œ » sè « ou ».
Vo pasè pa Goûgnér — tou koûr.

XXII.

OU

« Ou », chonkièm vwa,
Swî « ô », a deû pa ;
Deû pa d' sonant bînintindu.
Sè sa k' d'in preùmî on a vu,
In pti ron
Eyè in baston :
OI
Aprè ô, l' souf va ko pu lon
In pa pu lon :
OI
Vo l' vèyè bî, vo frè bî sa
T' tafé kom « a »
E lè-z-ôt vwa.
« OI » è dèvnu « œ », in lè rlouyan
Tout in skrîvan.
— Vo riyè ? — Vo dit : « Inosin » ?
Vo skrîvè sa a vo bon sin.
« æ » èyè « œ » sè dè djumèl,
On pû d'in vîr din lè vwayèl,
Pusdi ki d'a bî din lè djin !

XXIII.

OU

« Ou » : vo vo sintè skran, vo rkèyè taninkoû.
« Ou » : st-in rinvwa k'on fé kan on a bû dèl biér.
« Ou » : sa sin 'n miyèt l'ay' ; sè kom in ariérgou
Dè tou s' k'avè mindjî ou bû d' tro foûr ayér !

« Ou ! » : vo partè sézi ki n'ya pu rî pour vou !
Sè dou kafè rbouli ki dmoroû din l' kaftiér.
S'èst in flér dè brin d' ka ou bî dè tourè d' chou.
Sè sk'on sin ko tékfwa dèvin lè sèmintiér.

« Ou » ? Vo-z-intindè, mè, fô k'on kriyis pu foûr,
« Ou » ? Vo n' vèyè pu klér, fôra mèt vo lunèt.
« Ou » ! Vo sintè ki ya pou brér sè-z-î touwoûr !

On avoû stè binés : « ou » sè l' leûnmangn d'èn fièt ;
« Ou » i plû din vo-z-î, vo-z-è froû vo-z-orèy ;
« Ou » tout ô fon d' vo keûr ya n' sakè ki skôpèy.

XXIV.

E = eu.

El sîjèm vwa sè « e » ;
S'èst in ron : o
Avû 'n keûy pa dzou : e
Insi l' pèti pwin ki rprézint èl son
Vla ki s'inkeûr doûla
        Par in ba.
Vo bouch è ko 'n miyèt ouvrîy,
L'ér pas abîy, abîy !
        Vo dit : eù,
        On a skri : e.
On vo mous bî pa s' sin' la,
K' vo-z-arivè ô d' bou dou kmin
(« e » s'è « a » mi a l'inviér)
Sè vou, l' ron ki soufèl dè l'ér.

XXV.

Eu.

« Eu » ! vo rnôdè, vo djumisè, vo stè fayè !
« Eu » ! s' n'è pu vou ! S'î si bon, non dè djeù !
Eyè mètnan : « eu » !, on kwa k'on n'a nî yeû
Tou s' kont ô kabarè !... Alzin ô kabarè !

« Eu » ! vo-z-askoutè... vo-z-intindè par si par la
Sou k'on n' vû nî intint : dè pâtèr dè pourcha !
« Eu » sè vo-z-î rsakî, vo chfeû ki féttè mô.
Fô pasé su dè steûl in stan a pî dèskô !

« Eu » ! vo vyè tou d' trèvî, kom si vo bèrlondjî ;
« Eu » ! vo n'avè pu d' keûr pou dalé travayî ;
« Eu » ! vo-z-astè dbôchî : vo vo sintè foutu,

Vo-z-in dalè tou d' krès : vo rkèyè su vo ku !
« Eu » ! s'è vo vîy finîy : vo n'è pu k'a mori
On va vo mèt a plas : « Eu »! : sè vo dèrnî kri !

XXVI.

U

Nonfé ! s'è nî ko tou, poûsè vo léf pu foûr :
Vo dîrè ko 'n sakè ; vo vo foutrè dè djin ?
Vo frè 'n pètit grimas ? Aprè vo srè kontin.
Poûsè ! Vo sintirè k' vo n'astè nî ko moûr !

« U » ! vo rpèrdrè dou keûr. « U » vo vo-z-inkourrè
Kom in pti roûch kèvô k'on l'yaroû kriyî : yu !
« U » ! ragidè d'van vou : vo kwayè k' sè dè brû,
Mè poûsè : « U » pu lon, i ya in pavè.

« U » n' vo lèyè nî kér, kontinuwè l' kèmin
N'uchè nî peû ! Alzin tou vo pu rèt ! Alzin
Rtrouvé vo koumarât ki djûtt a l' bal su l' plas !

« U » ! vo vla in èstè èyè vo chuchè 'n glas !
« U » ! vo sintè k' sè froû ! mè sa vo fé dou bî ;
« U » ! vo-z-è rpri dè fors : sè pour vou rkouminchî.

XXVII,

Kouleûr dè vwa.

Lè kat preùmiérè vwa :
a, è, i, ô ; ô, i, è a,
Son t' t'ôsi frank
K'èl jôn, k'èl roûch èyè l'oranch !

Avû sè kat la sè no keûr ki s' rinvèy,
E ki vwa dou solèy.
El on l' kouleûr dou feû,
El sî ki s' kôf, i s' sin eûreû !

El son ko tout kôt,
Kom nou-z-ôt
Din no pu pèrfon,
Tan k' no vivron.

Mè lè twâ-z-ôt : « ou, eu », è « ù »,
Son kom dè fleûr kan il a plû,
El son rfwadîy,
Raboulotéy è raskèrpîy.

Twâ vèrdèlo :
Lè twâ son ki vièntè aprè ô !

XXVIII.

Lè twâ vèrdach.

« OU » : on port deùy : il è violè ;
« EU » è vèrdach
Kom dè marach,
I sinttè l' froû : i son d'lé l'uch,
N'on pon d'ècharp, n'on pon d' kapuch
Mè kom i vwattè l' bleû dou sièl,
I keûrtè fèl.
Avû « U », i printtè djà l' kouleûr dè l'ér
Pa lè bia djoû
Kan l' sièl è klér,
Sa fé k' din « û », « ou » èyè « eû »,
I ya dou bleû !

Insi lè vwa pa leû kouleûr
Palt a no-z-î kom a no keûr
Mè 'l nè son vrémin dè mèrvèy
K' pou no-z-orèy !

XXIX.

V

Avan d' s'in dalé pou du bon
L'ér djûra ko 'n not dè violon
Su vo léf,
El s'in va :
Sè l' dèrniér vwa...
El dèmeûr in nanvé
Pou s'èrpouzé
Su l'èskayè...
Eyè, rouf, lè vla daléy !
V
Lè vla spètéy
Kom in mouchon !
Pu jamé, pu jamé
Vo n' lè rvîrè.
El piéro èst involè,
L' toûr è fini, n'ya pu d' kanson
Lè vwa din l'ér
Son kandjéy in luminér !

XXX.

V = U

Eyè l'imâch dou pti mouchon,
Kom on in vwa dsu lè plafon,
Vo n' lè rkounichè nî nèrî ?
Vo ll'apèlrî bî d'in fô non :
« Vé ».
Mè sa nè nî vré !
On a skri V, on a di U, pindan
Dè sin è dè sin-z-an.
Eyè mètnan,
El lèt ki mous èl sètièm vwa
St-in akouplâch, dju n' vo di k' sa !
Sè deû-z-î
Ki on lèchî leû pwin padrî,
I n' d'on nî dandjî.
S'èst insi k'on a vu
V k'è dèvnu U.

XXXI.

Djeu d'no vwa, djeu d'no vîy.

O, sè l' pu bèi vwa.
Sè pu ron k'in pun èyè vo-z-annyè d'din
Avû tou vo din.

O, vo montè ô sièl, k'è tou ron ètou
Vo montè tou droû
Pou dalé lôvô
Kér din lè bra stindu du bon Dieù k'èst in wô.

Mè pou yavni, fô fé branmin
Branmin dou kmin !
Vo parlî tou ba
Avû « a » ;
Vo n'onzî rî dir : vo-z-astî sézi
Eno, 'm pèti ?

Avû « è », 'n mîlèt pu foûr,
Vo-z-avè kriyî d' daboûr
Aprè 'n saki k'è vnu d' lé vou.

Vo stî binés avû « i »,
Vo-z-avè koureû pu rèt,
Pou arivé tout a l' koupèt,
Sa fé k' pou atrapé « ô »,
Vo-z-avè yeû kô.

Sè kom si vo grimpyî al pièrk ô savon
Pour vou dèspint èl ganbon !

E dja vu
K'on a rât èrdèskindu ?
Vo ramasè tou,
Tou l' savon, lè sint ètou
Avû « ou».

In ba vo vla tou onteû ;
Vo dit : « eû... »,
Kan vo n'avè rî yeû !

Mè vo-z-amis krîyttè : yû
U.
Vo rgrinpyè, vo vla rparti
A pî dèskô. Poûsè 'm fi !
Montè ! Montè !
Sè l' vîy linsi,
Fô rkouminchî,
I fô parti èyè rvèni.
Partè,
Rvènè,
Sè l' djeù dè vwa
Sè l' djeù dèl vîy,
El kouminch avû « a »,
M'èl nè sèron jamé finîy
Puskè sa tourn toudi, toudi,
Kom in djeù d' tirlibibi.

XXXII.

Lè 7 mèrvèy.

Kan vo dalî a skol, vo mét vo-z-a apri
Ki yavoû chon vwayèl : poukè s' ki n'a nî di :
» I d'a sèt
Kom sèt not dè muzik pou djwé din no goyî. »

Kan vo dalî a skol, vo mét vo-z-a apri
Kè no-z-avin' chon sin : poukè s' ki n'a nî di :
« I d'a sèt
Sè kom pou vo chèrvi k'vo-z-arî sèt-z-ouvrî. »

Kan vo dalî a skol, potèt k'on vo-z-a di
Ki ya sèt djoû dèspû l' dîmins duskô sèmdi :
« I d'a sèt
Pou fé 'n sèminn, sè vré, mè avè bî konpri ? »

Kan vo dalî a skol, èsk'on n' vo-z-a nî di
Ki ya sèt sakrèman ? Potèt k'on a splikî :
« I d'a sèt
I fô sèt sakrèman pou gannyî l' paradi ! »

Kan vo dalî a skol, potèt kon vo-z-a di
K'on a pinsè lômin ki yavoû djus sèt sièl !
Poukè sèt ?
S'î pou mèt din l' pu wô lè dieù kom din 'n potèl.

I fô sèt an k'on di pou k' fus l'âch dè rézon.
Yavoû sèt brank, èno ? ô kandlé d' Salomon ?
I fô sèt
Aseûrè pou vîr klér a s' k'on di è s' k'on fé !

Kan Newton' a dèsfé l' blank lummiér dou solèy,
Il a vu sèt kouleûr kom dèvin l'arkansièl.
I fô sèt
Aseûrè, minm d'aprè lè savan, pou 'n mèrvèy.

Si d' dîroû tou mètnan ki ya sèt konsonant
Kom i ya sèt vwayèl è ki ya yeû din l' tan
Lè sèt pu grant mèrvèy dou mont ?
Vo rîrî potèt ?
Mè vo konpèrdrî bî k' no vwa è no parol
Son pu grant, son pu bèl è son pu mèrvèyeûz
K' lè sèt mèrvèy inchèn, k'êl siêl ê l'arkansiêl,
Kè lè sèt sakrèman su l' vôy dou paradi,
Pusdi k'avû lè mo no-z-avon seû pinsé
Eyè l' Bon Dieù, s'èst in pinsan k' no ll'avon fé.

XXXIII.

Lè 7 vwayèl, lè 7 konson'.

Sèt vwayèl : sèt koû d' tronpèt,
Tronpèt d'èfan, su lè langèt
Dè no gozèt.
Sèt konson' : sèt sour-muwè
Ki n'on pon d' vwa,
Mè ki aspwéftè
Avû leû lank pa leû buja
Dè bî parlé, minm dè kanté.
Lè maleûreû, n' séttè nî djwé :
Sa n'a pon d'ér, sa n'a pon d' sin,
I paltè kom dè-z-inosin.

Sifé, pourtan, askoutè bî
S' ki vûttè fé
In fzan vûdî
L'ér dè leû bouch tout grant ouvrîy.

Lè vwayèl, yeûs, dittè s' k'on sin ;
Lè konsonant tou s' k'on vû fé.
Sinti, pinsé,
Fé.
Kèskè no fzon d'ôt su la tèr
In atindan d' ralé ô siél,
D'yu s' kè no vnon in pasan pa no mér
Din l' mont dèl l'yô
Avan d' vîf din l' mont dè l'ér ?

Sinti, pinsé,
Fé,
Sè tou no vîy
Ki n' sra jamé, jamé finîy.

XXXIV.

K C Q G.

Vo-z-ouvrè vo bouch è, san fé djwé vo langèt,
Vo souflè in bon koû kom pou rwé l'ér a l'uch
In vo chèrvan d' vo lank ki s'èrliéf èn miyèt :
Vo-z-intindè « Q » ki son' si pô kè s' fuch
Kom « K » ou « C » è minm kom « G », ki son parin.
« Q » : l'imâch vo mous bî kè l'ér s'in va tou droû!
« K » : sè l'ér ki asploûy sè deû mangn k'on dîroû
Kont èl mùr dou palé avan d' print moûr a din.
Si « C » è mieù stanpè, « G » sè l'ér 'n miyèt flô
Ki s' sin malât dè keûr avan d' print sè voléy,
S'è kom yaroû deû lèt : yeùn solît, l'ôt fayéy !
Dè sè kat konson' la, lyon-z-in deû su l' kârô,
Sa fé k' sè « K » è « G » k' no vîron su l' kèmin
El preùmiér : « G » sè 'n fîy, èyè « K »st-in gamin.

XXXV.

K

« K », on mè ll'a dja di, pok in bon koû lè-z-î
D'èn mas dè Walon, on di k' « C » è pu ron ;
On l' rinkont in fransé, poukè n'èl pèrdè nî ?
Poukè ? I n' fô k'èn lèt pou bî skrîr èl minm son.

« K » è dûr kom dou kinn ki poûs din no payi,
Dou kinn pou fé dè meûp ou bati dè mézon ;
Dou kinn ki è si bia ki n' no fô nî 'l vèrni
E k' dju l' vwa pu voltî k' lè bo ki viènttè d' lon.

« K » son' kom in koû d' pougn ki rinbus dèsu l' tâp
E ki moustéroû bî kè vo-z-astè kapâp
Dè tou rwé pa l' fèrniètt si on stanp su vo pî.

S'èst in ouvrî ki rbint pou gannyî 'n bon' djournéy ;
S' ki n' chéroû nî a vîr kon intin in kèrtî
Ki skèt dè non dè djeù a gran koû d'èskoréy ?

XXXVI.

T D

Pou dîr « K » où bî « G » on fé 'n bos avû 's lank
A l'intréy dè s' goyî in léchan l' pwint trankîy.
O lieù d' lyi dné in koû d'èspal kom pou fé « K »,
Si vo lank inkach l'ér in lyi rwan in koû d' pî,
Sè « T » ou « D » k' vo frè vûdi.

Sè tou l' minm parintéy, pusdi k' kan no ston pti,
Tou no « K » son dè « T » : lè gran on dou plézi
D'intint lè-z-èfan dîr « ti von ô tabinè ».

« T » : vo fèt èn gros lank ô mitan,
Vo ratchè in minm tan.
« K » : vo-z-inflè vo lank pou l'asplouyî
A l' port dè vo goyî.
« T » di tou nèt sou ki vû fé,
« D », 'n miyèt onteû, li n'onzroû nî
Eyè i s' rastî.
Sè pou sa k' bî d'abzok dèsu l' montan dou « T »,
Ragidè 'n flèch si bî tiréy,
K' vo-z-abatrî bî l' ko èyè ko 'n kan' avû !
« D » vla l' kort ki skap... èyè sè 'n flèch pièrdû !

Lè Walon, bon tireû, mèttè branmin dè « T »
Din leû parlè.

XXXVII.

L è R

« K » èyè « T », sè dè vré koû d' grizoû
Rlèvè kom èn bay èl dèbou d' vo sansû, —
Kè sè l' pwint dè vo lank bî kontin kan èl djû ; —
Fét glichî l'ér kom d'in kouloû :
Vo-z-intindrè « L »
Ki glich kom èn fichèl ;
Mè si vo lyè dou djeù a vo lank, ké n'afèr !
Vo-z-intindrè n' sakè ki rapèl èl tonèr ;
El triyan', èl djougèl,
I n'ya nî pu d'arèt
K'a l' Barèt :
Sè « R ».
Sè « R » ki roûl sè-z-î kom in mèchan chanpèt,
Ou bî in koumisér
Ki aroû mô bèl ér !
Sè « R »
Ki a dou nèr
Kom nou tèrtou, mè fré Walon :
Sè pou sa k' no l' roulon.

XXXVIII.

S

Mtè bî vo lank a pla in l'asploûyan 'n miyèt
Kont dè vo jinsîf, kont dè vo din : 'l plas è bèl ;
Fèt glichî l'ér tou droû ô mitan dèl bowèt :
Kom èl vapeûr d'in trin, taninkoû sa chufèl :
« S ».
Vo chufèlrè
Si lômin k' vo voûrè !
« S »,
Vo frè tér lè djin,
Ou vo lè rapèlrè.
« S » :
Sè 'l rinmouleû d' sizèt
Ou bî l'aracheû d' din
Avû s' toûr dè mourdreû.
« S » :
Es èn souyèt,
Ou bî l' vijèn ki inkach sè pouyèt ?
Souflè,
Rsakè,
Din lè deû sin kom avû 'n rèsèprès
Vo fèt « S » !
Eyè ragidè bî l'imâch kom in krochè,
In bia krochè d' bouchî !
'n vèyè nî
K'in partan
Dou mitan,
Si bî in d'din kom in dèwoûr,
Vo souf djû a chinchin mamoûr !

XXXIX.

S Z

« Z » mwin fèl, chufèl ètou,
Mè pu doû,
'n miyèt pu doû,
K'on dîroû.
Ragidè lè : yun 'st a l'inviér, l'ôt a l'indroû.
Sè l' minm zizonzès tou lè deû,
Lè chifloteû !

XL.

CH J

« S » : l'ér vût pa-n-in pti trô ;
« Ch » : i ya 'n fint ô tiyô,
Sa fé k' l'ér kom èl vapeûr
S'inkeûr, s'inkeûr
A picho pa tou kostè.

Sè l' minm pou « J », k'è pu fayè.
Il aroû bî dandjî, 'l maleûreû
K'on fèzis vèni 'l tiyôteû !

Sè deû konsonant la n' son nî foûr katolik,
Sa n' vô nî 'n chik,
Sè pou sa, aseûrè,
K' no n' lè vyon nî voltî, nou-z-ôt, din no parlè.
Sè pou sa, k' doûsi
Din no payi,
No lè fzon chamté
Ou bî no l' z-akouplon avû « D » èyè « T ».

XLI.

F

Pou rafwadi so soup, dèstint in alumèt,
Pou rinskandi vo doû kan l' bîch fé dè pinchèt,
Dè deû boûr dè vo lank fabrikèm in buja
Eyè fronchè vo léf : on lè fronch san kordya.

Souflè bî éjèlmin : « f... » on intin pou dîr rî
Kom si vo-z-in dirî dèsu l' pwint dè vo pî.
Vo souflè si doûsmin dvin l' kou d' vo ptit koumér
K'èl ri in s'èrsakan, mè s' raproch pou vo plér,

E vo lyi dnè in bètch... Vo souflè, vo souflè :
Sè nî t' tafé si bon kan vo-z-astè maflè !
Vo fèt bî « f » ètou kan vo n'in povè pu,

« F » 'n n'è nî a fé d' vou, ou 'n n'é nî dandjî d' sa!
« F » s' n'è fok sa k'aportè, bî, vo d'astè in bia !
« F » pour mi, vo kontè tout ôttan k'in fèstu !

XLII.

V

« V » èst ôsi blâtch kè s' fré « F », roûtch è dûr.
« V » no-z-aston dju d' souf ; no ston ô d' bou dèl vôy.
Kè volè : lè-z-om rôyt't èyè l' bon Dieù dèsrôy,
I fô bî 'n fin a tou, minm ô djeù d' l'èkritûr.
I fô rplouyî vo klikotia,
Ragidè « V » : sè l'imâch dè deû pèna ;
D'in mouchon ki s'invol !
« V » sè no parol
Ki vût dè léf pou 'n pu rvèni :
Tout è fini !

XLIII.

M N

Ya ko pourtan deû konsonant
Lè deû dèrniér,
Ki vo féttè brér,
Tandi k'avû lè-z-ôt, on kant.
« M » : on a gannyî 'n pâr èyè vo fèt èn kwa ;
Sè l'uch k'on frum a klé èyè k'on fé l' vèrya ;
« M » : vo mètè d' l'èstoup pou mieù rastèni l'ér,
Ou bî s' kè vo mindjè.
Vo léf ouvrîy vo lè rklapè :
Klap !
Kom èn trap.
Kom pou mori
Ou vo noûri.
Kom pou annyî,
Kan vo stî pti,
Din vo mouman.
Eyè mètnan,
Kachè 'l pèti pwin din l'imâch, ô mitan.
Swîvèl : i fé in « V »
Mè a pèn involè,
Ragidè
Lè vla skiyî
Pou rintré pa vo goyî.
« M ».

XLIV.

N

« n » fé sondjî
a « m ».
« m » è « n »
On l' minm dègèn,
Mè i n' son nî parin pou sa !
« M » s' fé avû lè léf ;
« N » a in bèk dè liéf,
Sa fé ki pal toudi din s' nè.

Pou l' fé, l'ér s'a trompè d' kostè,
E tivozè
Vo n' srî nî dîr
Si vo poûsè : « n », ou si vo rnifyè !
St-in brinkèzîr
Ki s' mèl dè tou
I parvî minm a s'akouplé
Avû : a, o, i, u èyè ou.
St-in pti kranè
K'a toudi l'ér inkatarè.

XLV.

n

Mè ragidè
L' portré dou kranè !
L' dèmitan dou M k' vo dirî ?
Dju n'èl sé nî,
Mè d'é l'idéy
K' sè l' souf ki rvî :
Ragidè bî !

n
l

I rint pa vo nè,
E si vo rsakè
Branmin pu foûr,
Sk'ô fon d' vo koûr,
Vla l' souf ki s'in va
Si ba, si ba.

n
h

K' vo n' sarî ni l' rastèni
D' sinkouri :
Lè vla rparti.
sè n' nouvèl lèt. — on n' sé nî kè,
Vo rsakè vo n'alèn
Kom si vo-z-arî branmin dèl pèn ;
Sa va ko pu lon
K' vo talon,
Eyè 's koû la,
In vo dmandan « Yuski s'in va »,
Nou-z-ôt Walon
No riyon,
No n' vèyon nî voltî s' kous la
E sè pou sa k' din no parlè,
No n'avon pon d' « h » aspirè.

XLVI.

Avû tou sa...

Konpèrdè bî k'avû tou sa,
Tou lè lèt k'on a indvintè,
On a trouvè 'n sakè d' pu bia
K'èl tèlègraf, k'èl tèlèphon',
K'èl téhèzèf è l' sinéma,
K' tou s' k'on intin, tou s' ki rézon'
Tou s' k'on a fé è tou s' k'on vwa !

L' djoû k'on a seû dîr a lè djin,
Fèt dalé vo n'alèn, vo bouch è s' ki ya d'din
Kom vo l' vèyè pa mè-z-imâch ;
L' djoû k'on a seû konprint dè gribouyâch
Su lè mùr k'on avoû skri ;
S' djoû la no ratayon ki rchènin't a dè bièt
On dèvnu dè vré-z-Om, èyè leû tièt
        Eyè leû fron
Eyè leû bouch è leû minton,
        Leû vizâch pu ron
On si bî, si bî kandjî,
K'il on portè leû vwa duskin wô dou stwalî.

XLVII.

On vo-z-a di...

On vo-z-a di : « Parlè fransè
E vo dirè pa tou kostè. »
Sakrè inosin !
E asprouvè, avû l' fransè,
D' vo-z-in dalé pa tou kostè ?
Vo n' kounichè nî ko lè djin
Ki vittè par si !
Si vo dalî
Pou kouminchî
Din lè koron
Dou payi walon ?

On vo-z-a di : « Parlè fransè
Vo srè konpri pa tou lè djin. »
Mè si vo vizin
Palt in walon
Paskè sè dè poûfè djin
Avû tro d' djonn din leû mézon,
Vo lè-z-arè si bî a din,
K' vo dèsfindrè a vo-z-èfan
D' dalé djwé pa dvan
Eyè d' parlé minm avû yeûs.
E si leû vîy è maleûreûs,
A vo vizin, in parlan fransè,
Eskè vo trouvrè
Lè parol
Ki konsoltè
Kom din l' parabol
Dou bon Samaritin,
Ou din l'istwâr dè Sin Martin ?

On vo-z-a di : « Parlè fransè »,
Pou fé l' toûr dou mont aseûrè ?
Eskè lè mèyeû pidjon
N'èrvièntè nî toudi voltî
A leû pidjonî ?
Avè dandjî
D' vo-z-inkouri
Pou gannyî vo vîy ?
Eskè vo 'n vèyè nî
Pa l'-z-ètranjè ki son par si
.K'avû dou keûr è dè bon bra
On s'in va
Ayu s' k'on vû, kan on onz bî
Ragidé lè djin din leû-z-î.

On vo-z-a di : « Parlè fransè,
Vo srè mieù alvè ».
Alvè pa ki ? Alvè poukè ?
Kom i ya dè madam ki alyéftè leû tchî
Pou ki n' dalistè nî pichî
Din lè mézon, nî dèrindjî ?

On vo-z-a di : « Parlè fransè »
E vo dvérè
Pu kom i fô !
Kom ki ? Kom lè ka
K'on a koûpè
Pou ki dvièntè pu kra
Pu bia,
E fustè dè bon pti-z-apôt,
Ki n'indiron pu a marôt ?

On vo-z-a di : « Parlè fransè »
Eyè
Bî sâch, vo-z-avè asprouvè,
N'avè nî toudi stè
Om dè bon' volontè ?
Vo-z-avè asprouvè,
Ey on vo-z-a strannè

Din l' karkan dè parol
Kom in fôkol !
Vo-z-avè asprouvè,
Mè vo stî pu jènè
K' si on vo-z-aroû rwè
A l' gayol
Paskè vo-z-arî volè
Ou twè.

Vo-z-avè asprouvè.
Arî pinsè a pour du bon
K'èl fransè vô mieù k'èl walon ?
Alon, alon,
Vo parlè, mè fré Walon,
Sè 'n lank pu fèrm è pu solît,
— El n'a pon d' rît, —
Sè 'n lank pu djus,
— Mè 'l n'a pon d' lus —
St-in ramâch pu klér è pu nèt
Kè n'inport ké parlè ô mont ;
Sè rasèn von si lon, si lon din l' vîy dou mont,
Din lè kayô kom din l' marlèt
Pa dzou lè Fran, lè Romin è lè Sèlt,
O trèvî d' tou lè sort dè djin,
K'on vi minm par si avan lè Nèrvyin,
E lè Ménapyin,
K'on sin ko l' séf dè preùmiér lèt
K' no ratayon on indvintè
Kan l'Om n'astoû nî pu k' lè bièt !

El djeu d'no sèt sin

I.

A ku tou nu.

Es pou no rasoti k'on rakont
K'on vî au mont
Din lè chou dou kurè ?
Poukè nî dîr, minm a no pti-z-èfan
K' no vûdon d' no mouman,
Kom in kayô
K'èl pich in lyi fzan mô ?
On l' vwa ko bî pu voltî,
S' moman, pu târ,
Kan on sé bî
K'èl no-z-akat branmin pu kér k'avû dè lyâr !

Pindan dè mwa, no-z-avon vi
Tou raskèrpi,
Raboulotè din l'yô,
Din l'yô d'in û, yusk'on avoû si kô
K'on n' savoû nî s' kè s'î : brér,
Avan d'avoû mi s' nè a l'ér.

On î myeù k' dè légum dè kouch,
Bî abritè kont lè djèléy.
On n' dèvoû nî minm ouvri s' bouch,
On vo chèrvoû dè bon' lampéy
K' vo sintî vni kom dè chîléy
Duskô d' bou d' vo pî ki pîtyin'tè
Duskô fon d' vo koûr ki krèchoû
E vo parin,
Kontin,
Dizin'tè :
« I rû dja l' ku è don' dè koû. »

E vla k'in djoû, kan l' tan è vnu,
D' vo mèt in rout a ku tou nu,
San kriyî gâr ! a mangn !
Vo-z-inpartè d' vo poûf mouman,
Ki avoû mô sè rangn,
E ki î skran
D' vo-z-avoû portè kom in pakè tro bzan !

Vo poûf mouman
Krîy tou mètnan,
Krîy tan k'èl sé a sè vizin,
K'èl è kontin
Dè s' souladjî,
Abîy, abîy !

II.

Vo vla skèpi.

Vo vla skèpi,
Tou sézi.
L'ér asploûy si foûr, si foûr,
Su tou vo pti koûr,
K'èl vo fé mô è vo spotchroû
Taninkoû.

Vo sè bî k' l'ér
Sa parè lidjér.
El pèz asè pourtan pou vo skwaté
S'èl nè kourroû nî pou rintré
Pa lè deû trô d' vo nè,
Ki bôyttè
Doûla pa dzeûr vo bouch fruméy,
Kom si vo léf in'tè koléy.

L'ér rint abîy è vo fé brér !
L'ér
Kè sè vo n'ânm d'aboûr,
Animra tou vo koûr,
E si vo n' brérî nî,
L'akoucheûs vo froû kriyî,
In vo dnan 'n tap, èm fi, pou vo-z-aprint a vîf !

III.

El preùmî djoû.

L' sin dou dèwoûr a bî sintu
K' vo stî myér nu,
Din in mont branmin pu gran
K'èl pans tou ront dè vo mouman.

L' sin dou dèwoûr a bî sintu
K' vo stî pu mizér k'in yèrnu
E k' vo dmorrî la aklapè
Dèsu l' pavè,
Si n' vo diroû nî :
Fôra kachî
A mindjî.

Eûreûzmin k' pou l' preùmî djoû,
Vo mouman ki pins a tou
A si bî rimpli l' bèzas,
K'on pas
Vint katr'eûr a ruminé
Sou k'on va fé
San rklamé !

IV.

El preùmî sin.

Vo stî muchî din 'n klok dè Rom,
Vo n' sintî nî l' pwa d' l'ér la dzou ;
Eyè tou mètnan, in plin djoû,
Vo fôra vîf din l' mont dè-z-om ;
Vo fôra vîf din l' mont dè l'ér,
Dou solèy è dèl lummiér,
Din l' mont dè bièt èyè dè djin
Tou ron, tou ron, ki n'a nu sin ;
D'in mont si gran, si gran, si gran,
K'in vo mtan ô mitan
Vo n'in vîrè jamè l' dèbou,
In mont branmin tro gran pour nou,

Vo sintè, bzan su vo pia,
In si gro pwa,
Ki ya n' sakè ki s' pas in d'din :
Sè l' jwin
Intrè l' preùmî è l' deûzièm sin,
L' sin dou dèwoûr
K'è d'din vo pia,
Dèspû vo doû sk'a vo-z-artya;
L' sin k'èst in d'din —
Sè no bon sin, —
Ki no-z-aprin
A n' fé k' sou ki è bon pour nou
Kom si sèroû
In anch gardyin.

V.

O gran moncha.

Lè pti kanâr, lè pti poulè,
A pèn skèpi, s'inkeûrtè dja;
Lè pti bèdo, è minm lè vya,
Twèftè bî tou seû leû tètè.

Mè nou-z-ôt, fi dè Dieù, nou-z-ôt, èfan,
Kan no mouman
N' sonch pu k'a s'èpoûzé a fors k'èl è si skran,
Aprè sè mô, kèskè no dvérin' s'èl no lyoû
Intrè sè g'niou ?
E si n'yaroû nî 'n feùm,
L'akoucheûs ou bî no nèn,
Pou fachî no boudèn ?

No ston skèpi,
Mè no n'avon pon d' ni
Kom lè mouchon,

No ston skèpi,
M'i no foûroû mori
Si n'yaroû nî la 'n saki
In akrocheû pou no-z-afté
A l' kèn san fin
Ki klik ô gran moncha pa d'tavô lè tèrin,
Bèrlik-bèrlok, lè stwal èyè lè djin.

VI.

Twâzièm è Katyèm Sin.

Kèskè vo nè a raskoyî ?
Vo-z-avè dja l'ér dè kachî.
Eski yaroû 'n pètit sakè
Ki trinnroû la d'lé vou ?
Vo-z-î son ko frumè
Vo n' vîrî nî sou ki yaroû,
Mè pourtan vo sintè, vo sintè
Avû vo pti nè !

E kan dou lé va asplouyî
Din vo bouch ouvrîy pou chuchî,
Sè 'n miyèt d'in ôt, arî d' vou
Ki rint ô fon tou doû, tou doû,
En miyèt din ôt su so léf,
Su vo lank, è d'din vo goyî ;
En miyèt d'in ôt pés sur vou
Din vo bouch ouvrîy !

Chak koû k' l'èfan dira a l' tèt,
Sè kom s'on mtroû su l' pia d'èn bièt
In kôfiér tou roûch pou l' markî !
Sa va si pèrfon, vo l' konpèrdè bî,
K' l'èfan va kwâr, a s' vré bon sin,
Ki pû mindjî lè-z-ôtè djin.
Eski n' poûroû nî s'il î foûr asè,
Avalé l' mont t-intiér pa s' bouch èyè pa s' nè !

VII.

El jwin.

In bzan sur nou, in bzan in d'din
L'ér a fé l' jwin
Intrè l' preùmî è l'deûzièm sin,
L' sin dou dêwoûr èyè l' bon sin.

In bzan sur nou, in bzan in d'din
El lé fé l' jwin,
Intrè l' twâzièm è l' preùmî sin
L' flér èyè l' gou avû l' bon sin.

Tou l' pwa dou mont asploûy sur nou
A tou lè koû
K' dou lé pu bzan k' dè l'ér
K' dou lé pu bzan k' dè l'yô
Keûr a picho
E rinpli no bouch kom in vér
Ki brichôdroû,
On di k' no ston dè pti blèfoû :
Tou l' pwa dou mont asploûy sur nou,
El pwa dou lé véra fé l' jwin,
Intrè l' twâzièm èyè l' bon sin.

VIII.

No bowèt.

Avan dè skèpi,
Pou n' nî broûyî l' glas dè fèrnièt,
No-z-avon si bî stoupè no bowèt
K' lè salè-z-yô véron yordi,
Ki fô sakan djoû pou l'-z-ouvri.

Fô k'on lavis bi no pôpiér !
Ki n'eûch pon d' mikrôp, ni d' poûsiér !
Minm kè no pârin ou bî no mârèn
Rûrin'tè dè yâr a batèm,
No pourin' dèvni kachiveû
Si sa n' sè dèskol nî tou seû.

IX.

Kan 'l pèti kin...

Kan l' pèti kin ou 'l pètit kèn
E la ki s'inpanchèn,
Kan s' mouman l' ragît a s' bon sin,
El annyroû bî d'din.
El lè froû bî rintré din s' koûr
Ey' èl lè sèr si foûr, si foûr,
Es pètit krot, tou kont dè s' keûr,
Ki n'yara jamé d' plas pou l' maleûr !

Ey' èl lè ragît, èy' èl voûroû dja
Savoû l' kouleûr dè-z-î k'il a.
Dè s' mouman ou dè s' poupa ?

X.

Kan no-z-ouvron no-z-î.

Eyè kan no-z-ouvron no-z-î,
Dè-z-î d'aveûl 'n miyèt broûyî, —
On dîroû tou dè vit pâmèy
Ki dmeûr dèsu dèl savonéy.

Fôra lè froté konbî d' koû
Avû l' gran djoû ?
Eyè l' pètit lummiér dèl lanp
Ki djougèl doûla dvin l' chanp
Konbî d' koû sk'èl dèvra tiré
Sè flèch in oûr pou l' pikoté ?

In djoû pourtan, — on afutra, —
Vo mouman vîra
En sakè d' bia,
En sakè d' drol.

In fzan mouvé sè doû kom dè parivol
Ki voltè pa tou kostè,
Pa dvan vo-z-î
Eyè padrî,
El vwa k' vo lè tournè,
Kom si vo stî dja inbétè
Pask'intrè vou èyè l' lummiér,
Yaroû 'n bariér.
Yaroû in mùr è pon d'èskèy
Intrè vou èyè l' solèy !

XI.

Fô bî deû mwa.

I fô bî deû mwa, azâr,
Pou k' lè parin povistè kwâr
K' leû-n-infan vwa.
Fô bî deû mwa, bî seûr, pou vîr ès mirak la.
L'infan pèrdra
Din sè deû-z-î avû l' lummiér
El mont t'intiér.

Mè konbî d' djoû èsk'i fôra,
Pou k'on dizis : i rkounwa dja
S' mouman d'aboûr èyè s' poupa ?

XII.

Pou kouminchî.

Pou kouminchî l' pètit moulon
S' ki vwa potèt
Kan s' moman l' prin pou lyi dné l' tèt,
Sè 'n sakè d' tou ron
Kom lè bia gro balon,
Ki pèrdra si voltî pu târ avû sè doû ;
Sè 'n sakè d' si bon,
Ki n'a nî dandjî d' ragidé pu lon.

Sa lyi rinpli, l' pèti goulu
S' grant bouch si bî k' sè deû pti-z-î,
Minm ki ragît bèrlu,
Télmin ki vwa voltî
L' totot yuskè dou bon lé vî.

I l' sin glichî,
L' bon lé tou kô dèvin s' goyî
Dusk'a bî lon invî s' boudèn !
E vla s' boudèn ki dvî tout plèn
Kom ô bon tan k'il î din l'û.

Il è skran a fors dè sakî ;
Adon, binés, i frum sè-z-î
Pou s' kolé kom èn sansû
A l' doûs pia dè s' mouman k'i sin
Avû s' twâzièm è s' katièm sin.
I l' sin télmin
Ki s'insklumi in annyan d'din.

XIII.

Vîr klér.

On pouroû ouvri sè pôpiér
E n' nî vîr klér !
I ya dè kârô d' vit si spè,
Si nwâr krapè,
K'èl djoû n' pas nî tout out,
On n' vwa nî n' gout,
Nî n' gout dè lé minm dè s' mouman
Ki è tou blan.

Komin, adon, mon Dieù Sènieûr,
Sk'on a l' boneûr
Dè skèpi kom in deûzièm koû,
Vyan t' taninkoû
K'èl Nût è 'l Djoû n' son nî parèy ?
Ya dou solèy !
Vla k'on vivoû din l' nwâr tou l' tan :
On vwa dou blan !

On vwa dou nwâr èyè dou blan
Ey' in minm tan,
Vla l' mont rinpli d' bèlè-z-afér,
Rinpli d' lummiér,
Ki djû a vni pokî vo-z-î,
Vo fzan sondjî
K' vo n' sèrè pu miér seû tou mètnan
Kom vo stî dvan.

Eskè lè ridô dèl fèrnièt
E vo-n-ossèt,
El lanp ki vo fé dè klinièt
El sièl potèt,
Pou vo fé sinti k'i son la
Rûtt in morcha,
In morcha d'yeûs minm din vo-z-î
Pou asplouyî ?

Sa vî asplouyî i fô kwâr
Din in tirwâr ;
Sè l' lummiér k'a trouvè l' jwin
Avû l' bon sin ;
L' lummiér ki keûr pa tou kostè
E k'a rbômè
D' tou sk'èl a rinkontrè in vnan
Dèlé s' n-infan.

Tou s' ki twéf èn plas ô solèy,
— Sè l' grant mèrvèy. —
E si binés d'yèt insblouwi,
E rinskandi,
Ki n' sroû nî t'ni s' plézi pour li ;
Sa fé ki di :
« Alè 'm pèti, no ston d'lé vou,
Fô rlûr kom nou ! »

XIV.

I ya dè pti-z-èfan...

I ya dè pti-z-èfan ki ouvrittè leû-z-î
Mè ki n'intinttè nî.
Vo fèt klakî vo lank ou bî dalé l'osèt,
Vo tanbourinè su l' fèrnièt,
Vo l'-z-aplè pa leû non, vo leû parlè gaga
Eyè i dmeûrtè la
Vo ragidan avû dè bon-z-î, kom in tchî
Ki n' konprin nî.

Vo sintè t' taninkoû in pwa su vo stoumak,
Vo pia s'èrsak,
Va nè s'èrkrol, vo-z-î pikottè ;
Vla s' moman kom sot :
L'infan è soûr,
I n'yara pon d'avans a lyi parlé d' daboûr !
L'infan è soûr !

XV.

L'èfan è soûr.

L'èfan è soûr,
I n'intindra nî l' tiktak dou rinvèy
K'on lyi mtra a s' n-orèy.
Sè bî èno ? on dmeûr la tou sézi,
Sè kom in krikri
Muchî din l' kèminéy èyè k'on n' vwa jamé ;
Sè l' mikanik
Ki fé tik-tik
In bèrlondjan,
Pou bat èl mèzùr dou tan
In deû tan.

L'infan è soûr,
I vîra rmuwé
Lè léf dè s' mouman ki vû lyi parlé
Tou doûsmin pou l' rapéjî :
I n'intindra rî !

L'infan è soûr,
I bréra sè-z-î touwoûr,
Eyè s' mouman n' poûra jamé,
Jamé l' konsolé
Avû lè bon' parol kè s' moman twèf toudi
Pou fé kwâr a s' pèti
K' tou sè mô son parti.

L'infan è soûr :
I n'intindra jamé lè pa
Dè s' popa
Ki s'aproch dèl bèrs in rintran dè s' n-ouvrâch
Pou vîr s'il è sâch.

L'infan è soûr :
N'intindra nî sou k'on dîra
Nî minm in djoû, Sin Nikola
Ki vêra al breùn askouté
Si pû pasé.

L'infan è soûr, l'infan è soûr :
L' muzik dè vwa, l' muzik dou mont, l' muzik tou koûr.
L'infan n'intindra jamé rî,
I sra ô fon dèl kâf, èyè vou, ô gèrnî !

XVI.

L'èfan intin.

L'èfan intin :
L'ér asploûy si foûr su s' n-orèy,
K' s'è tou parèy
K'on rinsbuskroû su l'uch dèl mézon,
Kè tout ô fon
I ya l' bon sin
Ki s' dèmèfîy d' tou sè vizin.

L' bon sin vo di : fèt atinsion,
Vla dè djin pou vo mézon,
Lyè lè rintré : i vo dîron,
Tou s' k'il on vu bî lon, bî lon.
L' vin ki chufèl
Ou bî ki eûl din lè ruwèl,
L'orâch ki sklèf èl sièl,
El pleûf è lè gèrzin ki kéyt a dik è day,
Dè kèrèt su l' kèmin, dê lon trin su lè ray,
Dè machin' ki s'in von in fzan : « tchouk » ;
In kayô din l'yô ki fé « plouk ».

Lyè lè rintré :i vo dîron
Tou s' k'il on intindu bî lon :
Lè ramâch dè fôvèt
E tou lè kri, lè kri dè bièt
Ki s'inkeûrt ou ki s'involt
Din lè bo, din lè kan, lè stôl ou lè gayol :
Vla l' ko avû s' karikankan
Ki va minné sè pouy a kan ;
Sè l' vak ki brok kan l' krèp è vût
Ou l' rosiniol ki kant pal nût.

L' tchî k'è 'n bon' rakuzèt si vî in ètranjè ;
L' ka ki dmant ès n-asièt kan vo n'yavè rî dnè ;
Ou lè djin ki past ô kmin ;
Lè fîy ki rîyt è lè gamin ;
Lè koû d' martia è d'èskorèy ;
L' rû d'èn bruwèt k'è tro kèrkéy ;
Lè bisiklèt è lè-z-ôto ;
Sonèt,
Tronpèt,
Eûlo,
Chiflo,
Tou s' ki djumi
Ou bî ki ri,
Tou s' ki broûy ou ki frèmi,
Tou s' ki è, tou s' ki vi,
L' grant vwa dou mont alintoûr dè li !

XVII.

Pindan dè mwa.

Pindan dè mwa, sè l' mont 't intiér ki vî a vou :
Pa vo-z-î, pa vo nè, pa vo bouch è vo-z-orèy,
Lè lon bra d' vo mouman, l'ér froû ou bî l' solèy,
Dè-z-ours in pluch ou bî dè pti boulom tou nu.
Avû tou sa on di k' vo-z-astè avèrlu,
Eyè tékfwa pou k' l'èfan 'n brèyis nî,
Sè tou lè kèstin, pou djwé, k'on lyi dnroû bî.
Il è binés, il è sézi, i s'amûz avû tou
Pindan dè mwa sè l' mont 't intiér ki vî a vou !

XVIII.

Pa t' tavô l' chanp.

Il arîf in moumin kon n' sâroû pu vo tni :
I n'ya nî frich ni frach, i fô vo-z-inkouri.
Adon, kom in péyon ki tourpin' dèlé 'n lanp,
Avû vo-z-î, avû vo mangn, pa t' tavô 'l chanp,
Vo volè atrapé tou s' ki rlû ; tout atrapé,
Tou print pour vou, tout inpougnî, tou kulbuté,
Kom in vré diâl daboûr, è vo mouman d'a 'n bon',
Vo l' fèt dèdja dalé kom èn vyèy mant a pron'.
« I foûroû bî avoû sè deû-z-î padrî s' ku,
K'èl di, tou s' ki vwa, i mè dja 's mangn dèsu ».
Il arîf in moumin k'on n' sâroû pu vo tni,
I n'ya ni frich ni frach, i fô vo-z-inkouri
Tou vîr èyè tou print, tou tôstè, tou sinti.

XIX.

Si on aroû markî.

Si on aroû markî
Tou s' ki vî
Pa lè port èyè pa lè fèrnièt
Dè no tièt,
Avan k'on n' savis dîr in mo,
No kalpin, k'è pourtan gro
No moustéroû tan dè-z-imâch
A tou lè pâch,
K'on sroû sézi in lè tournan
Minm k'on vivroû ko pu d' sin-z-an.

Si on aroû markî
Tou s' k'on a vu èy' intindu
O trèvî d' tou s' k'on a sintu
E ki a vnu
Pa lè port è lè fèrnièt
Dè no tièt,
No kalpin, k'è pourtan gro
No moustéroû tan dè-z-imâch,
Tan d' griboûyâch a tou lè pâch,
K'on sroû sézi in lè tournan,
Minm k'on vivroû ko pu d' mil an.

XX.

E dja sondjî...

E dja sondjî a sk'on di d'in èfan
Avan ki n' fuch kapâp dè parlé a s' mouman ?
Kan il è ko fachî, si pîtèy din sè brây,
Adon 'st in fameû pway :
« Ba ! i vû 's mèt a s' n'és ».
E vo vla fin binés !

Si vo fé dè rizèt, kan vo kakyè 's minton,
Vo dit : « A ! mon dieùdon
Kom il èst amityeû ! »
E vo vla fin eûreû !

Kan l' marmo bré a larm, kom si sèroû foûr tris
Mè sè pou k'on l' pèrdis :
« Il è dja avisieû ! »
E vo vla ko eûreû !

L' poûf mouman k'a d' l'ouvrâch dwa l' tèni su sè skoû
Tékfwa t' tôlon du djoû :
« Poukè yèt inbétè,
I fé l' pèti wastè ! »

Si l'èfan fé 'n sakè mògrè vou è vo din,
En sakè k'on dèsfin :
« St-in futè, st-in malin ! »
E vo vla fin kontin !

Eyè pou rî du tou si krîy kom in fichô,
Il aroû peû dèl l'yô-;
Vo dit ko bî la dsu :
« Ba ! sk'il a bî din l' tièt, i n'èl l'a nî a s' ku ! »

Sa fé k'on twéf toudi,
Minm k'il è ko tou kru padrî sè deû-z-orèy,
K'il è dja tou parèy
A lè gran in stan pti.

Il a dè kalitè èyè dja dè dèfô ?
Voûrî l' vîr inosin
Kan s' sètièm sin
Tourpin' in d'din
Pou moustré k' lè chî-z-ôt travaytè kom i fô ?

XXI.

Kan l'èfan va ranchné ô feu.

Kan l'èfan va ranchné ô feû,
S'èst a li, èno, lè bidon,
– Tou lè bidon
D'èl mézon, –
On lyi di « Brûl » in lè rsakan.
On lyi fé peû
In lyi fzan dè gran-z-î kom si on sroû mèchan.

Mè vla k'in djoû l'èfan a vu
Lè boul dè l'èstûf, tou parèy,
Télmin k' sa rlû, a dè solèy
Dè pti solèy, k' pou atrapé
N'ya fok k'a mèt ès mangn dèsu.

Eyè l'èfan krîy t' taninkoû.
Il a sintu ô d' bou d' sè doû
En sakè ki pinch si foûr
Dèspû sè doû s' kô fon dè s' koûr,
Ki pinch si foûr è lyi fé mô,
Ki djumi kom in djèrô.

Abîy ! Abîy ! Vnè souflé dsu
Moman !
Vnè dné in bètch ki n'uch pu mô ;
Abîy' 'n priyér a Sint Ernèl
Ou rklamè « Notre Dam du Sièl »,
Ou bî Sint Agapit dou Moulin d' Sin Vô.
Abîy moman vnè souflé dsu,
I ya pou kwâr k'il a s' mangn dju.

L'èfan s'a brûlè,
I sara bî s' kè sè ;
Mè lè vla kom ô fon d' l'infiér,
S'èst in afér !
Bon' Sint Avièrch kèsk'on va fé ?
Sè l'éfan ki a mô, èyè s' moman ki bré !

XXII.

Fû-û..sa brûl..

« Fû... û ! sa brûl èl lanp,
Sa brûl lè-z-alumèt,
Sa brûl, kolô, alô doûsi ».
Eyè vla l'infan ki s'arèt :
« Sa brûl, sa brûl » : il a konpri.

Konprint dè parol
Sè 'n sakè d' drol.
E dja sondjî k'èl téèzèf è l' sinéma
N' son rî a kostè dè s' djeù la ?

Vo-z-avè parlè,
Sè d' l'ér k'avè souflè.
Kom avû in kayô
K' vo rûrî din l'yô,
Vo-z-avè fé èn mas dè ron
Ki s'inkeûrt in s' poûsan, lôvô duskô pon.

Lè kuléy dou pon sè vo deû-z-orèy,
Sè tou parèy
K'on rinbuskroû su l'uch fruméy
Pou rinvèyî tou l' mézon.
L' mo « brûl », sè 'n déréy
Ko pu bzant kè dou plon
Esk'i n'a nî froûchî vo doû èyè vo keûr ?
Brûl sè 'l maleûr
Avû s' kléron !
Brûl sè l' pwa din l' platia
Dèl balans dou sètièm sin,
Eyè l' sètièm asploûy si foûr
Su l' preùmî k' sè no bon sin,
E su l' deûzièm, 'l sin dou dèwoûr,
Ki no rtî pa l' djakèt
Kan no dalin' pokî no tièt
Ou ko pu pîr, kér pa l' fèrnièt !

XXIII.

No d' avon sèt.

Pou dîr d'èn saki k'il è 'n miyèt so,
In Fransè 'n mank nî d' mo :
« Mastouch, maboul, balo,
Toktok, dingo ».
Si vwa in maleûreû ki aroû sa d' nésans :
« I n'a pa pu sè « cinq sens ».

In Walon, li, dira : « il è 'n miyèt sinplo,
St'in sinbèrlo,
In inosin,
Ou bî, paski pal djus, i dîra ko ètou :
« I n' lè-z-a pu t' tèrtou ! »

« I n' lè-z-a pu t' tèrtou ».
I sè bî, li, l' Walon
Kè no d'avon pu d' chonk.
D'yun k'èst inosin,
On di a pour du bon :
« I n'a pu sè sèt sin ».

No d'avon sèt
Kom i ya sèt bowèt
A no tièt,
Pou rintré l' grangn din no gèrnî !
Pa no deû-z-î,
No deû-z-orèy, no deû trô d' nè
Eyè no bouch k'è grant asè
Pou avalé dè pun, dè l'yèrp èyè dèl châr,
On mtroû bî tout a s' pans, azâr !
On mtroû bî tou din s' tièt
Pa lè sèt bowèt.
On è tèlmin, tèlmin si fiér
K'on avalroû èl mont 't intiér !

XXIV.

Sè nî ko asè.

Mè sè nî ko asè,
A no-z-orèy, kom in mètsin,
Pou bî savoû s' ki s' pas in d'din,
No mton dè-z-askoutoû
Kom dè ralonch ô d' bou d' no doû.
Ey' on intin
Parlé dè djin
O diâl a l'ôt dèbou dou mont
Kom s'il in'tè la tou kont.
Sa fé k'èl mont dèvî si pti,
K' no vla, nou-z-ôt, t'tôsi gran k' li.

Pa dvan no-z-î, mtan dè lunèt,
No vyon d' lé nou s' ki è bî lon.
No ragidon
Si lon, si lon lôvô din l' sièl
Yusk'on vwa l' Bèl
Eyè lè stwal ki son si bèl
K'on è sézi
Dè s' vîr si pti !

No ragidon
Dèvin 'n gout d'yô
Din 'n gout dè san ou bî in chfeû
Dèvin l' solèy, kè sè dou feû,
Eyè no vyon
Tan dè-z-afèr a dèvni so
K'on n' sé nî ko
Si nou, lè-z-om, no ston pu gran
In ragidan èy' in pinsan,
K'èl mont k'on n'in vwa ni l' dèbou,
E k' no mzuron
Avû 'n balans padrî no fron !

XXV.

Lè-z-ingrènâdch.

E dja vu lè-z-ingrènâdch kan on l' dèsmont
D'èn vyèy orlôch ou bî d'èn mont ?
Ragidè l' klikè
Ki dèskin èyè ki mont
Pou rlachî d'in kostè
Eyè rastèni d' l'ôt,
San fôt,
Lè din ki tourntè
E ki s'inmanchtè
Pou fé tourné lè-z-ègîy !
Ebî ! no vîy,
S'èst in vré moûvman d'orlojrîy.

XXVI.

'L preùmî èy èl deûzièm sin.

In kayô ki vo spotch asploûy dèsu vo pia ;
Vo feùm ou vo n'èfan k' vo sèrè din vo bra ;
Tou vo chagrin ki péstè kom in sa
D'èskalo su vo do è vo koûptè vo rangn ;
Tou s' kè vo sintè d' sèk ou bî d' kra din vo mangn
Tou s' ki è rût, tou s' ki è kô, tou s' ki è froû ;
Lè karès dè vo tchî ou lè sièn du poupoûs,
Lè doû d' vo pti garson kan i vo fé 'n doudoûs,
Kan èl vo don' in bètch, lè léf dè vo koumér,
Tou s' ki vo touch, tou s' ki è bzan ou bî lidjér
Sè l' pwa ki mè in rout 'l klikè dou deûzièm sin,
Kom pou dalé prévni, tout ô fon d' nou, l' bon sin.

XXVII.

'L twâzièm èy èl katyèm sin.

S' kè no mindjon, s' kè no buvon pou nou-z-ôt vîf
S' ki fon din no kranè ou bî din no salîf
Kan sroû dèl tèr kè no mindjrin',
Dè pousiér dè tèri minm kè no sintirin' ;
Tou s' ki vî din no bouch, tou s' ki kéy din no trô
Si pti, si fin kè s' fuch, asploûy kom in kayô,
Sa fé kè no twâzièm èyè no katièm sin,
K' leû klikè è mûchî doûla n' sadju in d'din
Von s' mèt a fé tourné tou leû pti-z-ingrènâdch
Kom a l' dukas, sè bî k'on vwa dè kèrbènâdch
Ki klikott' a pou rîr : t' taninkoû sè fini !
Chak koû k' vo rkouminchrè vo-z-arè dou plézi
Si vo dit : sa m' chèn bon ; mè, vo sèrè monvé,
Si, in fzan dè grimas, vo trouvè k' sa sin mé !

XXVIII.

'L chonkièm sin.

El deûzièm, èl twâzièm, èl katyèm sinttê l' pwa
D'èn tout pètit sakè ki kéy su leû platia :
L' chonkièm, li, sè 'n balans, mè nî t'tafé parèy,
Intrè li è s' ki è, il a mi deû-z-orêy,
Kè sè kom deû kornè k' dè soûr on pou intint.
S' kè sè d'in anpli 'n n'è nî dandjî d' l'aprint :
L' chonkièm, pu malin k' tou lè-z-élèktrizyin,
A seû indvinté, pou lè bièt kom pou lè djin,
En vréy bwat a muzik pou bî rsèvwâr lè-z-ont,
Eyè s'on skoufèt l'ér ki vî rinbuskî kont,
Vla k' sè ko pîr pou l' chonkièm din no tièt
K'on taproû dou martia su lè klô d' no foslèt :
Sa rbôm kom èl kanon, tou triyan' din no koûr,
S'èst insi k'èl chonkièm intin l'orâch d'aboûr.

Mè il intin la mèr din dè grossè kakay
Lè fil dou tèlèfon' èyè leû pèrtintay
Din lè gran nwâr potô stanpè tou l' lon dè kmin ;
Il intin 'n mouch ki vol èy' in amton ki broûy
Kom dè-z-aréyoplân' ou bî kom in zèplin ;
Avû in sèya d'yô i kwa ki plû arloûy ;
Il intin deû pièro, i di ki d'a 'n voléy ;
Il intin 'n bal chuflé, i pins kè s't in arméy,
I kwa k'on a kriyî kan pèrson' n'èl l' rapèl,
I jurra k'il intin parlé l' bon Dieù ô sièl !

XXIX.

'L djeû dou chonkièm sin.

Pou mieù raskoyî 'n bal, no stindon foûr no doû,
Pou mieù raskoyî l' son, t' t ô fon d' no-z-askoutoû,
L'nèr dou chonkièm stin bî lè sî étou.
I da pu d' dîz, savè, k'on llyeû fou 'n bon morniaf !
Sa fé k' sè kom nou-z-ôt kan no pokon no kwès :
No sinton k' sa pikot è k' sa rmont din tou l' rès
Dè no bra sk'a no spal : li, i 'n dèmeûr nî paf :
A pèn k'il è touchî, sa rbôm dèvin no tièt
E 'l dèrnî sin, 'l sètièm, ki 'n vû rî léchî pièrt,
Rlans èl bal yusk'i sé, ou di k'èl è monvés,
Mark in kins ou bî l' djeû, èy' il è fin binés
Paskè s'on l' léroû fé, li, i vo ramasroû tou
Tou s' ki rmû, tou s' ki vi, tou s' ki trinn su l' damâch
Télmin k'il aroû peû kon vièn vo fé dou mô :
« Atinsion, ki vo di, a s' ki arîf lôvô » !

XXX.

Deû vré pti-z-aparèy.

Tou s' ki n'è nî nou-z-ôt èyè ki vî a nou
Potèt pou no spotchî ou rî k' pou no touchî ;
Tou s' kè no pourin' print rî k'in stindan no kou
'n sakè d' bon a sinti, 'n sakè d' bon a mindjî,
No ll'avon bî a bèl, èno, pou lè rkounwat :
Sa kol a nou kom a dè vré bagèt dè glû
Mè tou s' ki n' s'arèt nî, tou s' ki keûr a kat pat,
Lè pun d' koupèt k'on n' koy nî kom on vû ?

Ebî, lè pti mouchon ki pastè pa voléy,
No tiron leû portré pou mèt su no kminéy ;
Sa fé k'in djoû ou l'ôt kan no d'aron dandjî,
No lè rkouniron bî in dalan a l' tindrîy.

Pou tiré l' mont t'intiér in portré, no-z-avon
Deû vré pti-z-aparèy muchî pa dzou no fron ;
On s'in chér kan on vû, pal nût si bî k' par djoû,
Kan i fé klér dè Bèl ou bî in plin solèy,
No-z-ouvron no deû-z-î, no lè frumon : koukoû,
N'ya nî d' mouchon ki vût : on n' vwa fok dè mèrvèy !

XXXI.

El lummiér fé dè-z-imâch...

El lummiér fé dè-z-imâch
Branmin pu bèl ô tablô
K'in mét d'èskol.
Vo-z-î n'on nî d' pinsô
Eyè sè 'n sakè d' drol,
I mèttè dèl kouleûr
E dou vèrni pa dzeûr
Pou k' sa rlûjis
Kom i n'ya pon d' drogis
Ki saroû vo-z-in fé
Kan vo dalè d'akaté.

I féttè dè dèsin
Branmin pu bia k' tou lè-z-imâch
K' lè kurè don't a lè gamin
Ki son bî sâch.

I féttè dè-z-imâch si lidjèrt è si klér,
K'on dîroû ki ya d' l'ér
Intrè tou lè moncha.
I ya d' l'ér t' tavô la
Ki frèmi è ki djougèl
Kom in èfan, din l' chanp,
Intrè lè ganp
Dè s' popa pou s'amuzé.
I ya d' l'ér ki vû tou karèsé
E minm vo dné
Dè pti bètch su vo machèl.

XXXII.

O fon d' vo deû-z-î.

E dja bî sondjî
K'ô fon d' vo deû-z-î
L' lummiér dèl lanp ou dou solèy
Fé n' mas dè-z-imâch san parèy ?

E dja bî sondjî
K'ô fon d' vo deû-z-î
Pu d' dî mil koû par djoû
Su vo n'ardwâz on dèsfas tou ?

Kan on è pti sibî k' kan on è gran,
Komin s' k'on n' sroû nî skran
E k'on n' sintiroû nî
Dè pougnéy d' sâp dèvin sè-z-î ?

Vo-z-î on tan frotè
Kom vo feùm pou bî rnètyî,
K' leû bra son dèspindu
Eyè k'ô nût pou dalé kouchî
I n'in vûttè pu.

Vo-z-î on tan frotè
Ki kéyt avû vou, asoumè !

XXXIII.

Imâch dè Sin Nikola.

Avû sè bèlè-z-imâch la,
— Dè-z-imâch dè Sin Nikola, —
No poûron dalé a l' rinkont
Dè tou s' kè no voûrin' ô mont.

Kan no diron ô trin, in vyan lè-z-arp kouri,
Lè fil dou tèlègraf ki mont't è ki dèskint't
E lè potô k' pou leû-z-aprint a s' rastèni
Kom dè chanpèt, ki lè kalincht'
No ston sézi !
Sè no tireû d' portré
Ki a volu no trompé
E ki no-z-a dnè pou no-z-amuzé
Dè bèlè-z-imâch in anvé.

In ragidan in l'ér no vyon kom in plafon
Avû dè bia nuâch kom dèl wat,
Ou bî tékfwa tou nwâr pusdi ki djûtt' a s' bat ;
Eyè no dzon
K'èl sièl sè 'n mézon
Avû in gran gardin k' sè l' paradi tou plangn
D'anch, d'avièrch èyè d' sangn.

Kan i djèl foûr in iviér
In ragidan ko in l'ér
Pal nût tou lè ptitè lumrot
Ki klignott', —
Sè kom lè klô d'èn grant kalot
Lè stwal ô stwalî, —
L' tireû d' portré mè din no-z-î
Dè-z-imâch ki son si bèl,
Si bèl, si bèl kè no pinson
Kè no 'n vivon nî dvin 'n prîjon
Pa dzou l' gran sièl !

XXXIV.

Tireû d' portré d' dukas.

Kan in tireû d' portré d' dukas
Vo-z-a rlèkî,
I vo mous, tou kontin, kom din 'n glas,
En bèl imâch ki fô payî.
No-z-î, yeûs, no-z-î
T' tôsi rât k'il on fé
In bia portré,
I keûrt abîy kom dè gamin
Moustré l' bèl imâch ô vizin
K' sè no sètièm sin !

XXXV.

Pou dèvni rich, pou dèvni sâch.

L' preùmî
N'a nî afé d' vûdî
Pusk'on vî tou lyi rakonté
E k'il a dja branmin a fé
Pou li rmèt èl pangn droû èyè tni l' mézon dwat.
L' sètièm, infrumè kom din 'n bwat
Travay in wô
Din lè bûrô.

Din l' tan s'astoû in anpwayè
K'î ô gichè ;
I rsèvoû 'n mas dè yâr
E 'n mas dè biyè d' bank, azâr,
K' sî tou lè-z-imâch kè lè sin
Lyi moustrin't pou dalé in d'din.
Parlé a no bon sin.

In djoû,
L' non dè djoû,
Kom in anpwayè d' bank ki djû a l' bours ètou,
La ki s'a pasè dou patron
Ki dmeûr toudi t' tô fon
D'èl mézon ;
I n'a pu seû s' rastèni
D' wardé branmin dè liâr pour li.
Il a fé li minm dè-z-imâch
Ey i no lè-z-a dnè
A volontè,
Pou dèvni rich èyè pou dèvni sâch !

XXXVI.

Kont dèl fèrnièt.

No sètièm sin kom èl preùmî,
Yun a l' kâf l'ôt ô gèrnî,
Son bî rinkulotè in d'din
Mè lè chon-z-ôt, dè gran kurieû,
Avisieû,
Pou mieù vîr tou s' ki pas ô kmin,
Vièntè su l'uch dè leû mézon
Ou bî s' mèttè kont dèl fèrnièt
Dè no tièt.

XXXVII.

Fok k' in idéy !

Avû tou lè-z-imâch k' no-z-î viéntè moustré
A no sètièm din l' chanp d'in wô,
Kè volè ki povis fé
D' bî kom i fô ?
Fok k'in idéy !
Vo-z-arî in portré
D'èn feùm kè vo 'n kounichî nî,
K' vo n'avè jamé vu èyè jamé parlè.
Mèton k' vo voûrî vo marié
E k'èl n'aroû nî ko trouvè :
Eskè vo n' poûrî nî
L' vîr voltî ?

Ya dè mariâch pa lè gazèt,
On n' sè kounichoû nî,
Ni dou ku ni d'èl tièt
Mè pask'on a li dè lèt
E k'on a vu in portré,
On s' fé si bî a l'idéy
K'on s' léy apwayî :
Vo vla ètou din l' konfrérîy !

Dieu sé sou ki s' pas par aprè...
On di ki d'a ki son tronpè !
Ki s' ki n' l'è nî ?
Kan on aroû ko frékantè
Pindan dî-z-an, on l' sroû ko bî.
Sè la vîy !

Avû tou lè portré
K' no-z-î viéntè moustré
A no sètièm din l' chanp d'in wô
— K' sè no sèrvô, —
Kè volè ki povis fé
D' bî kom i fô ?

XXXVIII.

In pèrdan 'l gran ramon.

Dju vo ll'é di, no sètièm sin
A fors dè vîr tan dè-z-imâch
A tou lè pâch,
Dè s' gran kalpin,
I s'a mi ètou a d'in fé, kom in èfan
Ki ragît ès mouman
Ramouné l' mézon,
E voûroû tou brouchté in pèrdan l' gran ramon.

XXXIX.

'L Kâr al dèblouk.

In djoû, par azâr, vla no tièt inskôféy
Pou 'n rézon ou l'ôt :
Vo-z-avè in idéy ?
Sè parèy a du lé, ô feû, dèvin l' kalôt.
Vo sê bî k' sa mont fèl :
Sè l' minm din vo sèrvèl.
Si sa poûs ôsi foûr k'in portré din vo-z-î,
Vla l' sètièm sin ki travayra :
I fra 'n bèl imâch avû sa,
In imâch kè vo vîrè
Kom lè portré èyè k'il invoûyra,
In fzan 'n pètit vwa,
A tou lè djin k' vo lyeû parlè.

In ôt koû, sè dè mo
Ki rinttè kom dè so
Din vo sèrvèl avû leû gro chabo.
I péstè avû tou leû pwa
Din l' tiyô d' vo-z-orèy ;
Sè tou parèy
Ki manbournrin'tè l' sètièm sin
Ki prin moûr a din.
I n' fô nî pu k' sa
Pou mèt tout a dalâch
Sa fra ko 'n mas d'imâch,
— Dè-z-idéy si vo volè, —
Kè vo dîrè
Pa tou kostè !

Kan l' mikanik è bî in rout,
Kom in kâr a l' dèblouk,
Vo n' sarî pu l' rastèni
Ni dîr sou kèl kâr va dèvni.

XL.

Sèt inmanchî.

Vo sèt sin, i son inmanchî
Nî tan seûlmin pou ramadjî.
S' ki s' pas in d'din ou in dèwoûr dè vo karpint
Mè pou vo dîr dè vo rsakî
Ou d' fé 'n sakè, abîy, abîy.
Vo n'avè nî yeû l' tan d' konprint
E vo mouftè.
Sa vo fé dou bî :
Bwâr, mindjî,
Ou bî l' kontrér : vo sê bî kè...
Vo dèsfint, ou atakî,
Dormi, krèchî ;
Fé dè djonn è lè-z-alvé
Eyè aprè... vo-z-in dalé
In fruman vo-z-î
T' tôsi bî
K' kan vo stè vnu
O mont doûsi, a ku tou nu !

XLI.

Mè vo sètièm...

Mè vo sètièm, li
Avû l' chonkièm è l' sîzièm sin,
— Sè deû pu prè vizin, —
Avan d' dîr : yû ! a vo karkas,
Pou mieù vo fé vîr sou ki s' pas,
Va vo moustré tan dè-z-imâch
Tan dè portré,
I va vo fé tan dè ramâch,
K'avan d' fé
S' kè vo bon sin vû koumandé,
Vo vo-z-amuzè
A askouté, a ragidé
In pti anvé !

Vo ragidè,
Vo sondjè,
Eyè tékfwa
Vo dmorè la
Tout insbarè.

XLII.

Din 'n trap.

Ragidé lè-z-imâch,
Tourné lè pâch,
Spèpyî lè mo,
Mèt in kulo
A l' plas d'èn lîf su vo balans,
Paskè yun d' vo sèt sin par la
N'a pon d' konfians,
Il a sintu
Ki ya dè fô pwa
E pou vo l' moustré,
I poûs avû s' doû su l' platia.
Vo bon sin, tou pièrdu,
N' sè pu ayu drap :
Vo kèyè din 'n trap !

Pou in vûdî,
I fô tékfwa branmin kachî :
I fô pîtyî,
I fô rpèzé :
I fô pinsé !

XLIII.

Avû 's lavèt.

Tou lè-z-idéy, sè dè-z-imâch
Ki vo moustè sou ki fô fé
Souvin s' n'è fok k'in gribouyâch
Kè vo bon sin n' d'a nî afé.

Eyè li, si n' d'a nî dandjî,
L'idéy 'n vo chèrvira a rî ;
L' bon sin véra avû 's lavèt,
Dèsfasé l'ardwâz din vo tièt.

XLIV.

Kom in bouchî.

Lè stwal èyè l' solèy i pést avû l' lummiér
Su nou-z-ôt pa no-z-î ;
L' sièl kè s' n'è fok dè l'ér
Mè su no do
Pu d' sin kulo ;
Kan lè nuâch 's mètt' in kolér,
E ki ton't a tou skèté,
I pést asè su no pia
Pou l' fé pèté ;
I randouytè tékfwa si foûr,
K' no krîyrin' bî ô skoûr
Télmin k' no-z-aston oûr dè nou :
No-z-avon peû ki no spotchistè kom dè poû.

Kan no mindjon,
Kan no sinton,
K' no ragidon, k' no-z-askouton,
El mont t'intiér asploûy sur nou.

No preùmî sin
Li, k'èst in d'din,
Sè l' pwa d' no keûr è d' no-z-ocha
Avû tou s' k'on intas din s' sa :
No kontintmin
E no chagrin.

L' sètièm, i sin l' pwa dè-z-idéy
Ki viènt' avû dè mo din vo tièt inskôféy.
I sin l' pwa dè-z-imâch,
E kan lè-z-ôtè djin avû leû bèrdèlâch,
Leû djès è leû muzik,
Viènt' asploûyî sur nou ètou,
Il aspwèf dè tou bzé,
Minm si sa n' vô ni n' chik.
Yusk'i va ké sè pwa, i n'ya pèrson' ki l' sé,
Mè l' dannè
E si télmin futè,
Kom in bouchî ki péz dèl chậr,
Ki vo-z-in mè toudi 'n miyèt pu k' pou vo liậr.

XLV.

Pèrdè vo pil, èm fi !

Ya dè-z-osti
S't in vré plézi
Pou s'in chèrvi.
En pil pou fouyî vo gardin,
El è lidjèrt ou bî trop bzant ;
L' mans è tro gro ou bî tro fin,
L' pougnéy tro ptit ou bî tro grant,
L' tayan skardè ou bî rbrougnî,
Tékfwa l' fiér è mô inmanchî.

Mè dmandè a in gardinî
Si travayroû avû in ôt
K'èl siên k'il a chwazi a s' mangn
E ki fos avû a s' môt
San jamé sinti sè rangn !

Vo sèt sin sè dè-z-osti ;
Vo n' lè-z-avè nî chwazi,
Mè si vo-z-apèrdè a bî vo-z-in chèrvi
Din vo sèrvèl vo vîrè lvé,
Vo frè pousé
Dè-z-idéy
Kom dè légum din 'n tèr bî travayéy.

Bzant ou lidjèrt, pèrdè vo pil èm fi !
Inpougnè vo-z-osti,
N' lè léchè nî
S'inroûyî.
S'èst in fouyan k'èl fiér glich bî
In ragidan, vo skurrè vo-z-î,
In askoutan vo-z-arè 'n fin' orèy
Ey' in pinsan vo trouvrè dè mèrvèy !

XLVI.

In Om.

Si vo-z-astè kapâp,
Kan vo-z-avè bî din vo tièt
In idéy d' ďiâp
Eyè k' vo fèt
Dalan ô trèvî d' tou, a vo môt, —
I n'ya pon d' sians, èno, a fé l' minm kè lè-z-ôt, —
Vo srè in Om !

In Om !
Ki sé dompté lè bièt
Pou lè fé travayî èyè pou lè mindjî !
In Om !
Ki fé dou pangn avû dèl l'yèrp
E mè dè pun su lè pumî.
In Om !
Ki pas lè mèr
E ki va si pèrfon din l' tèr
K'il in sak dou kèrbon.
In Om !
Ki mont ô sièl
In aviyon,
E ki dira, si fô, din l' Bèl,
Pou agrandi 's mézon !

XLVII.

Sèt dèsmanchî.

Kan vo stè vnu,
Poûsan vo tièt pa dvan vo ku,
Vo-z-astî dja 'n sakè d' vivan
D'din vo mouman,
Mè vo n'astî nî ko 'n saki ;
Vo l' dèvérè pindan vo vîy,
Si vo konpèrdè bî
Kè vo stè vnu 'n minut ô mont,
Pou l' kounwat èyè l' vîr voltî,
Pou fé vo pâr su tèr è minm ko pu k' vo kont.

E kan vo-z-arè fé,
Vo rmètrè vo-z-osti èyè vo rindrè l'ânm :
Sè l'ér ki vo fé vîf oûr dou koûr dè vo mam.
Mè vo srè ko n' sakè d' vivan
Vo-z-in dirè lè pî pa dvan,
Din l' pans tout ront d'in ôt mouman :
El Tèr,
L' Solèy, lè Stwal, tou l'univèr ;
Vo srè l' minm châr, vo srè l' minm san,
Vo vivrè ko mè vo n' sintrè pu rî,
Pusdi k' vo sèt sin sron t' tafé dèsmanchî.

XLVIII.

D' tou s' ki è ô montreù dè Dieu.

D' tou s' ki è ô montreù dè Dieù,
No sèt sin avû leû djeù,
N' poûron pourtan jamé, jamé,
Ké no-z-in dné 'n pètit idéy.
D'a minm ki dîttè k' sè 'n fayéy !

No-z-aron bèl a dîr, no-z-aron bèl a fé,
No sèt sin moustè dè portré
E dè portré, no l' savon bî,
Sè dou papî,
Sè dè minteûr,
Minm ki srin'tè mi in kouleûr.

No sètièm sin,
Sè nî s' ki è nèrî, k'il intin,
Pusdi k' no-z-orèy èyè s' ki vî d'din
Sè l' minm k'on parlèroû
Din in vér dè lanp in dizan « wouwoû ».
Kriyî din in buja,
Eskè sa rchèn ko a no vwa ?

No sètièm sin,
Kan vo nè
Lyi di s' k'il a flérè,
I n' sé ni ko nèrî s' ki è :
Tou n'a nî pasè
Din l' saklo ô kafè.

No sètièm sin,
Kan vo lank di s' k'èl a goustè,
Adon i sara apôprè
Sk'on no-z-a dnè.
Si sè n' sakè d' bon
K' no mindjon,
Adon, s' ki è
S' ki è din l' mont yuskè no ston,
No sintiron s' kè sè
Pusdi k' sa dvî l' minm kè nou-z-ôt :
No preùmî è no sètièm sin,
Fin kontin,
Féttè l' jwin !

XLIX.

Mét dou Mont.

Mè paskè lè-z-Om on pinsè
A s' ki vwat alintoûr dè yeûs,
E k'in djoû il on asprouvè
Pou rint leû fumèl pu eûreûs
D' dîr s' ki pinsin't a leû vizin,
Il on yavnu, pa leû sèt sin,
In mtan 'n solît raloneh ô dbou
A konprint èl l' fin fon d' tou.

A konprint tou s' k'on vwa ô mont :
Lè stwal èyè l' solèy ;
Tou lè mèrvèy :
La Mèr è sè pèchon, la Tèr ê sè kayô ;
Lè mouchon ki voltè wô,
Lè-z-arp, lè fleûr èyè lè-z-yêrp
Avû tou lè bièt
Ki dmeûrt in ba,
Kouran par si, kouran par la ;
Avû tou lè djin
Ki groûytè tou mètnan a miyâr è a sin
E son dèvnu gras a leû sètièm sin
Kom dè-z-ouvrî ki travayt' a leû kont
Lè Mét dou Mont.

In mo dè rmèrsîmin.

Fré walon, dju n' sé nî si 'm lîf vo-z-a bî plé.
L'avè trouvè bia ou bî lé ?
Si vo n' m'in volè nî
D'avoû tékfwa pokî vo-z-î
Kan vo lizî tou mè skrîvèt ;
E si, potèt, —
Pask'èl vo chènt a l' fin pu prop kè dè pâkiér
Ki s'in von tout fiér
Avû leû lonkè rôp èyè leû blan solé, —
Vo lè-z-avè ragidè pasé
E s'indalé,
In tou sondjan è souriyan,
Kom kan on vwa in bia èfan.
Volè m' fé in plézi ?
Dit mèrsi avû mi
O sî k'a inprimè mè di !
S'èst in Om dè Martch lé Skôsèn
Ki vî a L' Louviér pou gannyî 's kinjèn
Ou bî sè krout, si vo volè,
In travayan a l'atèliè
Su lè machin' a inprimé.
Kwak i fuch pèti,
S'èst in solît konpér kom on d'in vwa par si
E ki m'a fé pinsé, èl seûl koû k' dju l'é vu,
A lè rokteû k'on l'ér tièstu
Pusdi ki lyeû fô
Toudi tapé su dè kayo
In savan bi pourtan k'al fin il aviéron.
Dju n' sé nî 's non,
Dju n' l'é fok vu k'in koû
Pou lyi splikî kom dju skrîvoû
In rprézintan tou djus lè son
E rî k' lè son din no walon,
Ebî,
I fô kè s' fus in bon ouvrî
L'Om k'a seû fé sa a 'l machin' ?

Sè bî lè grant bèlè machin'
A konpôzé
K'on fé
En lign d'in koû in karaktér ?
Sa fé k' sè l' minm afér
K'il aroû koulè in plon
Tou s' kè d'é gribouyî, mi, avû in krèyon,
Lèt aprè lèt,
Mè branmin pu rèt
E branmin mieù in mtan bî tout a plas,
Ki n'ya nî in chfeû ki dèpas.

Alzin mè di,
Alzin mè-z-èfan, Marsèl vo-z-a mi
Dè bèlè lok
Vo stè fin prop ;
Mè vo n' l'arî ni stè si in ouvrî walon
N' vo-z-aroû nî kondwî li-minm al porsésion.

Dè kè s' k'on pal.

I.

El Kanson dèl Nût.

II.

El Kanson d' no vwa.

III.

El Djeù d' no sèt sin.

Inprimè a L' Louviér,
avû d' l'ink èyè dou papî d' gèr,
in sètinp 1942.

Si plé-t-a Dieù k'on inprimis ko jamé
lè « Di rimè »,
fô spèré k'on fra mieù ;
èyè, kom dè djus è dè rézon,
i fôra dmandé 'l pèrmision
ô sî ki lè-z-a skri,
surtou si d'aroû yun
k'aroû l'idéy d' dîr èl minm,
ôtrèmin k'in walon-pikâr.